

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Jete-Ri Jõesaar

Kliimamuutuse kajastamine Eesti veebiuudistes aastatel 2018–2020

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Ragne Kõuts-Klemm, PhD

Tartu 2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	6
1.1 Massimeedia kõneaine kujundajana	6
1.2 Probleemi tähelepanu tsükel.....	8
1.3 Massimeedia funktsioonid kliimamuutuse kajastamisel	11
1.4 Raamistamine	12
1.5 Mis mõjutab kliimamuutuse kajastust?.....	15
1.6 Varasemad uuringud Eestis	16
2. UURIMISKÜSIMUSED	19
3. MEETOD JA VALIM	20
3.1 Valimi moodustamine.....	20
3.2 Standardiseeritud kontentanalüüs ja selle kombineerimine raamistamise analüüsiga	21
3.3 Analüüsi kategooriad.....	22
3.4 Raamistuse uurimine	27
4. TULEMUSED	28
4.1 Kui palju ja kuidas kajastatakse kliimamuutust veebiuudistes?	28
4.2 Kuidas on kliimamuutuse kajastus veebiuudistes vaadeldavate aastate jooksul muutunud ja mille mõjul?	31

4.2 Millise raamistusega on kliimamuutusest kõnelevad veebiuudised?	35
4.3 Väljaannete vahelised erinevused kliimamuutuse kajastamisel.....	39
5. JÄRELDUSED.....	43
5.1 Vastused uurimisküsimustele	43
5.2 Meetodi kriitika ja teema edasised uurimisvõimalused	46
KOKKUVÕTE.....	48
SUMMARY.....	50
KASUTATUD KIRJANDUS.....	52
LISAD	57
Lisa 1. Kodeerimisjuhend	57
LIHTLITSENTS.....	59

SISSEJUHATUS

2020. aasta oli Euroopa jaoks seni kõige soojem dokumenteeritud aasta. See oli 0,4 kraadi kuumem kui eelmine kõige soojem 2019. aasta. Ülemaailmselt oli 2020. aasta viigis seni kõige kuumima 2016. aastaga. Kõik viimased kuus aastat on olnud dokumenteeritud kliimaajaloo kõige soojemad. (Copernicuse kliimamuutuse teenistus, 2021). Seega võib kindlusega öelda, et Maa kliima on muutumas.

Keller ja Kiisel leidsid uuringus “Mina. Maailm. Meedia” (2017), et eestlaste keskkonnakäitumine on võrreldes teiste Euroopa riikidega kesine (Eurobaromeetri uuringud viidatud MeeMa, 2017 kaudu) ning sõltub palju välisest – ümbritsevatest inimestest ning taristust ja seadustest. Ajakirjandusel on seejuures suur roll kõneaine ja arvamuste kujundajana.

McCombs (2008) väitis, et meedia kõneaine kujundajamise mõju on laiem kui lihtsalt avaliku huvi koondamine. Meedia kõneaine kujundamisel on mõju avalikkuse suhtumisele ja arvamustele ning vaadeldav käitumise muutus (McCombs, 2008). Meedia kõneaine kujundamise mõju on eriti märgatav füüsilises maailmas nähtamatute teemade puhul (McCombs, 2008). Kliimamuutus on teema, mis Eestis on veel suures osas nähtamatu, kuna selle silmaga nähtavad tagajärjed nagu ulatuslikud maastikupõlengud, üleujutused või tormid pole siinset elu veel mõjutanud.

Bakalaureusetöö eesmärk on uurida, kui palju, mis viisidel ning mis raamidega kajastatakse kliimamuutust Eesti ajakirjanduses kolme meediakanali – Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) veebiportaal, Delfi.ee ja Postimees.ee – veebiuudistes. Delfi ja Postimees on valimis seetõttu, et nende veebiväljaanded on pidevalt statistika eesotsas (Gemius statistika, i.a). Seega võib järeldada, et need on Eesti loetumad veebiväljaanded.

ERR on valimis, kuna Kantar Emori statistika järgi on see eestlaste seas usaldatuim veebiväljaanne. Seda märkis kõige usaldusväärsemate kanalite hulka kuuluvaks 35 protsenti Eesti elanikest. Usalduse poolest teine on Postimees, mida märkis kõige usaldusväärsemate kanalite hulka kuuluvaks 25 protsenti Eesti elanikest, ning kolmas on Delfi, mida märkis kõige usaldusväärsemate kanalite hulka kuuluvaks 22 protsenti Eesti elanikest. (Kantar Emor, 2020)

Eestis on keskkonna teemade kajastamist meedias uuritud sügavamalt kolmel korral. Esimese viisid läbi 1983. aastal Marju Lauristin, Margit Riit, Renita Timak ja Peeter Vihalemm, mille tulemusi avati Eesti Looduse artiklis “Keskkonnateadvus ja ajakirjandus” 1985. aastal. Selle uuringu eesmärk oli uurida, kui palju kajastatakse keskkonnateemasid Eesti ajakirjanduses, selle sisu ning seoseid eestlaste keskkonnateadvuse ja ajakirjanduse vahel.

Teise suurema keskkonna ja ajakirjanduse teemalise uuringu viisid läbi Maie Kiisel, Tarmo Õuemaa, Erki Helemäe, Kuldar Jürma, Elina Peedson ja Martin Eek. Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetatud uuringu pealkiri on “Meedia keskkonnaküsimuste kajastajana: trükimeedia uuring”. Selles uuriti keskkonnateemade kajastamise kõikumisi nii koguses kui sisus Eesti Päevalehe ja Postimehe paberlehtede näitel aastatel 1995–2010.

Kiisel jt (2011) töid välja, et nende uuringu koostamisel oli üks raskemaid asju defineerida, mis on keskkond ja mis teemad sinna alla koonduvad. Nad koostasid kuue kategooria ja 22 alakategooriaga süsteemi, kus kliima oli üks alakategooria kategoorias “Riskid” (Kiisel jt, 2011).

Kolmanda viis magistritööna läbi Tartu ülikooli loodus- ja tehnoloogiateaduskonna tudeng Made Saadve (2012), kui Saadve uuris kliima- ja energiapoliitika kajastamist Eesti Päevalehes ja Postimehes aastatel 2009 ja 2011. Nende pealisteemade kajastamise kõrval vaatas Saadve ka seda, kui palju on kajastatud keskkonnahoidu ja kliimamuutust. Seega pole kliimamuutuse kajastust üksi Eesti meedias seni veel uuritud.

Töö teoreetilises osas selgitan seda, kuidas kliimamuutuse kajastus meediateooriatega ühildub ning loon sellega teoreetilise põhja oma uuringuks. Samuti toon selles osas välja Eestis samal teemal varem leitud ning ka minu tööle sarnastest teadustöödest lähtuvalt seda, mis kliimamuutuse kajastust mõjutab. Seejärel tutvustan töö uurimisküsimusi ning uurimisskeemi ja kasutatud meetodit. Sellele järgneb tulemuste lahti seletamine ning järeldused, kus vastan uurimisküsimustele, toon välja meetodi kriitika ja edasised uurimissuunad.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1 Massimeedia kõneaine kujundajana

Massimeedia määrab ära, mis tüüpi keskkonnainfo avalikkuseni jõuab (Dotson jt, 2012). See omakorda mõjutab avalikkuse arusaamist probleemist ja sellesse suhtumist (Dotson jt, 2012). Massimeedia teemapüstituste mõju on meediateoorias sõnastatud kõneaine kujundamisena (*agenda setting*). Massimeedia kõneaine kujundamise funktsiooni sõnastasid sellisel kujul McCombs ja Shaw (1972). McCombsi ja Shaw (1972) endi sõnul oli enne neid kõneaine kujundamise kõige tabavamalt sõnastanud Cohen (1963: 13) öeldes, et meedia pole tihti edukas ütlema, mida inimesed mõtlema peaks, kuid on edukas ütlemaks, millest inimesed mõtlema peaks.

Oma uuringus tõestasid McCombs ja Shaw (1972) meedia kõneaine kujundamise funktsiooni Ameerika Ühendriikide presidendikampaania näitel. Uuringu tulemustest lähtuvalt sõnastasid nad seda funktsiooni järgnevalt: “Massimeedia loob iga poliitilise kampaania puhul kõneaine, mõjutades sellega poliitilistesse küsimustesse suhtumise väljapaistvust,” (1972: 177). Oma uuringus kõrvutasid McCombs ja Shaw valijate arvamust sellest, mis on peamised küsimused käimasolevas kampaanias, sellega, mida kirjutasid valijate loetavad massimeedia kanalid. Nad leidsid, et meedia kampaaniaküsimuste rõhuasetuse ja valijate pakutud tähtsus- ja väljapaistvushinnangute vahel on tugev seos. (McCombs ja Shaw, 1972)

Alates McCombsi ja Shaw 1972. aasta uuringust on kõneaine kujundamine saanud meedia mõjude uurimise valdkonna üheks uuritumaks ja tähtsamaks teooriaks (Luo jt, 2019). Mitmed teadlased on teooriat edasi arendanud ning seda uuesti ja uuesti proovile pannud ja testinud. Nii ka teooria algsed eestvedajad. 2014. aastal avaldatud töös tõid McCombs, Shaw ja Weaver (2014: 782) välja kõneaine kujundamise kolm taset. Esimene on algeline kõneaine kujundamine (*basic agenda setting*). See on meedia mõju avalikkuse kõneainele, mis puudutab objektide väljapaistvust (*saliency*). Need objektid võivad olla probleemid, poliitilised tegelased, institutsioonid või misiganes muud tähelepanuobjektid. (McCombs, Shaw ja Weaver 2014: 782)

Teine tase on objektide tunnuste kohane kõneaine tekitamine (*attribute agenda setting*) (McCombs, Shaw ja Weaver 2014: 782). See on meedia mõju avalikkuse kõneainele, mis puudutab objektide tunnuseid (McCombs, Shaw ja Weaver 2014: 782). Meedia toob välja mõned tunnused ning jätab teised välja (McCombs, 2005: 161). Selle kaudu iseloomustab meedia kõnealust objekti ning see viis, kuidas meedia objekti kirjeldab, omab kõneaine kujundamise mõju (McCombs, 2005: 161).

Kolmas tase on võrgustikuline kõneaine kujundamine (*network agenda setting*). See on võrgustunud meedia kõneaine mõju avalikkuse võrgustunud kõneaine loomele (McCombs, Shaw ja Weaver 2014: 782). Lihtsamalt öeldes, kui meedia kajastab kahte või rohkemat kõneaine objekti või tunnust korduvalt koos, hakkab avalikkus neid objekte või tunnuseid automaatselt seostama (Guo, Vu ja McCombs, 2012).

Seega ei piirdu kõneaine kujundamise vaid probleemide esile toomisega. Meedial võib kõneaine kujundamise kaudu olla mõju ka sellele, millisenä inimesed mõnd probleemi, isikut või muud objekti näevad ning milliste teiste objektidega nad seda seostavad. Võttes näiteks kliimamuutuse võib öelda, et kõneaine kujundamise esimesel tasemel toob meedia avalikkuse tähelepanu alla kliimamuutuse kui probleemi. Teisel tasemele hakatakse kliimamuutust kirjeldama – tuuakse välja kliimamuutuse mõjud ja esimesed märgid, kirjeldatakse selle tagajärge kui katastroofi või tuuakse välja selle olemasolu või tekkepõhjustes kahtlejate arvamusi. Kolmandal tasemel hakkavad tekkima seosed. Kliimamuutust kajastatakse tihti üheskoos näiteks tehnoloogilise arenguga või nälgivate lumekarudega.

Viimase 20 aasta jooksul toimunud kiire meedia digitaliseerimine ja sotsiaalmeedia populariseerimine on mitmete teadlaste silmis seadnud küsimuse alla meedia kõneaine kujundamise funktsiooni jätkusuutlikkuse (Luo jt, 2019). Luo jt (2019) panid selle kahtluse proovile, analüüsisid aastatel 1972–2015 avaldatud kõneaine kujundamise teemalisi uuringuid. Analüüsitud uuringute keskmine mõju suurus (*mean effect size*) oli 0.51, mis töö autorite sõnul näitab, et analüüsitud uuringute tulemused on järjepidevad ning uudismeedia kõneaine kujundamise mõju on siiani suur (Luo jt, 2019: 162).

Kõneaine kujundamise uurimist on kritiseeritud selle pärast, et uuringute ülesehitus näeb ette uuringus osalejatele mingi teema ette söötmist, mis muudab olukorra kunstlikuks ja manipuleerituks (Lau jt, 2021: 215). Sellest tulenevalt ei ole uuringu tulemused päriselulised. Vähemalt nii väidavad Lau ja tema kaasautorid (2021). Lau jt (2021: 215) uurisid meedia kõneaine kujundamise mõju nii, et löid fiktiivse valimiskampaania, kus uuringus osalejatel ehk nõ valijatel oli võimalus lugeda kandidaatide kohta täpselt seda ja täpselt nii palju, nagu nad ise soovisid. Nad leidsid, et neid teemasid, mille kohta valijad päriselt lugesid, hinnati uuringu lõpus tähtsamaks, mis ühildub kõneaine kujundamise ideega. Nad leidsid ka, et mõne teema kohta rohkemate artiklite esile tõstmine ei mõjutanud nende teemade tähtsaks pidamist. (Lau jt, 2021)

Kõneaine kujundamise mõju ei mõju kõigile võrdselt. Vu jt (2019) uurisid 16 riigi näitel seda, mis mõjutab kõneaine kujundamise mõju. Nad leidsid, et inimesed, kes on nooremad, haritumad, konservatiivsemad ning elavad linnakeskkonnas, on meedia kõneaine kujundamise mõjudele vastuvõtlikumad. Selle üks seletus võib autorite arvates olla see, et nendel inimestel on lihtsalt parem ligipääs uudistele. Samas leidsid nad, et demokraatlikes paremal majanduslikul järjel olevates riikides on meedia kõneaine kujundamise mõju madalam, sest sellises ühiskonnas on suurem infoallikate ja arvamuste mitmekesisus, mis vähendab peavoolu meedia mõju. (Vu jt, 2019)

Kõneaine kujundamise mõju tuleneb sellest, et massimeedia suudab korraga keskenduda väiksele teemadekogule (McCombs, 2008). Nagu näitasid ka Lau jt (2021), siis mõne teema suuremas koguses kajastamine või esile tõstmine selle mõju ei võimenda. Seetõttu on meedia kõneaine pidevas muutumises – kõige tähtsa kajastamiseks peavad fookusteemad aegajalt vahetuma. Kõneaine liikuvust võib seletada Downsi (1972) probleemi tähelepanu tsükli (*issue attention cycle*) teooria kaudu.

1.2 Probleemi tähelepanu tsükkel

Downsi (1972) järgi teevad probleemid, ka suured ja pidevad probleemid, avalikkuse tähelepanus ja meedias läbi tsükli, kus probleem hüppab tähtsuses esikohale, püsib seal mõnda aega ning siis kaotab tähelepanu, isegi kui probleemi lahendatud pole. Downs (1972: 39–41) jagas probleemi tähelepanu tsükli viieks tasemeks:

- 1) probleemieelne aeg – probleem eksisteerib, kuid tähelepanu sellele ei pöörata;
- 2) ärev avastus ja eufooriline entusiasm – avalikkus saab järsku probleemist teadlikuks ning on sellest ärevad või häiritud. Sellega käib kaasa eufooriline entusiasm ehk tunne, et ühiskonnal on võime see probleem lahendada;
- 3) märgatava progressi hinna teada saamine – arusaam, et probleemi lahendamine nõuab palju raha ning ka suuri ohverdusi tavainimestelt;
- 4) intensiivse avalikkuse tähelepanu järkjärguline kahanemine – kolmanda taseme tagajärjel tekivad reeglina kolm gruppi inimesi. On need, kes kaotavad probleemi osas lootuse. On need, kes tunnevad end probleemile mõeldes ohustatuna ning seega suruvad nad need mõtted alla. Ning on need, kes lihtsalt tüdinevad sellest probleemist. Samal ajal on juba mõni uus probleem jõudnud tasemele number kaks ja ka see röövib tähelepanu;
- 5) probleemijärgne aeg – probleem liigub tähelepanu ääremaile. See võib iga natukese aja tagant taas veidi enam tähelepanu saada, kuid mitte enam nii palju kui algselt.

Downs (1972: 41–43) tõi välja ka kolm iseloomujoont, mis kirjeldavad probleeme, mis suurima tõenäosusega probleemi tähelepanu tsükli läbi teevad. Esiteks, probleemid, mille puhul kannatavad arvulised vähemused. Teiseks, probleemid on tekkinud enamusele kasulike sotsiaalsete tingimuste tagajärjel. Kolmandaks, probleemid, millel pole loomuomast põnevust või see põnevus on juba kadunud. Probleemid, mis ei kannata nii tugevalt probleemi tähelepanu tsükli tõttu, on dramaatilised ja põnevad ehk meelelahutuslikud. Seega kohe, kui probleem muutub avalikkuse jaoks igavaks, peab ajakirjandus tooma esile uue ja põneva probleemi, et auditooriumi tähelepanu hoida. (Downs, 1972)

Downs (1972: 43) väidab, et keskkonnaprobleemid sobituvad probleemi tähelepanu tsüklisse hästi, kuna vastavad eeltoodud kriteeriumitele. Boykoff ja Boykoff (2007: 1195) väidavad, et Downsi mudel ei ole piisav, et kliimamuutuse kajastamise kõikumist selgitada, kuna see on kirjeldav, mitte põhjendav. Uurides USA meediakajastust kliimamuutuse teemal aastatel 1988–2004, leidsid nad, et kliimamuutuse kajastamine on tugevalt seotud ajakirjanike töö normidega, mis nende otsuste tegemist mõjutavad (Boykoff ja Boykoff, 2007).

Ka McComas ja Shanahan (1999) uurisid Downsi eelduse paikapidavust kliimamuutuse kontekstis, ning leidsid, et selle teema tsüklilisus meedias ei pruugi olla nii väga seotud temaatika enda omadustega kuivõrd sellega, kuidas meedia jutustab lugusid. Kliimamuutuse kajastamine hajub, kuna selle dramaatilised tagajärjed tuuakse mängu kohe alguses, kuigi reaalses maailmas need tagajärjed ei materialiseeru lühikese aja jooksul ning seega kaob teema rõhuasetus (McComas ja Shanahan, 1999: 52). McComas ja Shanahan (1999: 53) sõnastasid ka nende leitu põhjal meedia loo jutustamise tsükli mustri: alguses juhtub midagi dramaatilist, mis püüab auditooriumi tähelepanu, seejärel areneb see kulminatsiooni või vastuseisuni, misjärel tuleb lahendus.

Gkiouzepas ja Botetzagias (2018) uurisid, kas McComase ja Shanahani järeldatud peab paika ka pea 20 aastat hiljem ja teises riigis. Nad uurisid kliimamuutuse kajastust Kreeka ajalehtedes aastatel 2001–2008. Gkiouzepas ja Botetzagias leidsid, et peab paika küll. Küll aga tõid nad välja, et ei saa kindel olla, kas see loo jutustamise muster on pidevalt korduses või areneb see kuskile edasi. (Gkiouzepas ja Botetzagias, 2018)

Seda väidet toetab Djerf-Pierre (2013: 497), kes on öelnud, et kliimamuutuse kajastuse uurides tsüklilisuse leidmisel ei saa uurijad olla kindlad, millist tsükli osa uuritud periood peegeldab. Sellest tulenevalt ei saa kunagi kindlalt väita, et uurimuses tuvastatud näiteks kahanemise periood seda ka päriselt on.

Holt ja Barkemeyer (2012: 13) leidsid, et kliimamuutuse kajastuses võib toimuda mitmete probleemi tsüklite jada, millest igaüks kaalus ja pikkuses kasvab „nagu merelained kaldale uhtuvad“. Nad kõrvutasid seda ka rõhutatud tasakaalu teooriaga (*punctuated equilibrium*) ning järeldasid, et probleem võib Downsi tsüklite liikumise tasemetel liikuda ka edasi-tagasi: näiteks liigub probleem tsüklis olles teiselt tasemelt kolmandale või neljandale ning kui see seal lahendust ei leia, liigub see tagasi teisele tasemele (Holt ja Berkemeyer, 2012: 14). Seega justkui toetasid nad Djerf-Pierre'i öeldut. Neid kahte kõrvutades võib siis öelda, et näiline kajastuse langemine ei tähenda alati seda, et probleem on jõudnud tsükli tasemetes viimasele, vaid mängib keskmiste tasemete vahel.

1.3 Massimeedia funktsioonid kliimamuutuse kajastamisel

Eelnevale toetudes võib öelda, et meedial on meedia tarbijale vähemalt mõningane mõju. Massimeedia funktsioonid aitavad aga mõista, mis on meedia kasu selle tarbijale ning ühiskonnale laiemalt. See aitab ka mõista täpsemalt, mis rolli meedia kliimamuutuse kajastamisega mängida võib.

McQuaili (2000) järgi on meedia kui terviku funktsioon meedia objektiivsed ülesanded nagu uudiste koostamine ja kirjutamine ning eesmärgid või kasu, nagu neid tunnetab meedia tarbija. McQuail (2000) on koostanud teiste teoreetikute eelnevale tööle toetudes ka täpsema nimekirja meedia funktsioonidest. McQuail (2000) järgi on meedia funktsioonid ühiskonnas:

1) informeerimine:

- ühiskonna ja kogu maailma sündmuste ning seisundi kohta informatsiooni pakkumine;
- osutamine võimusuhetele;
- progressi, uuenduste ja kohanemise hõlbustamine;

2) sidustamine:

- sündmuste ja informatsiooni tähenduse selgitamine, tõlgendamine ja kommenteerimine;
- väljakujunenud võimuhete ja normide toetamine;
- sotsialiseerimine;
- erinevate tegevuste koordineerimine;
- konsensuse kujundamine;
- prioriteetide järjestamine ja sellest teadaandmine;

3) kultuurilise jätkuvuse tagamine:

- domineeriva kultuuri väljendamine, subkultuuride ja uute kultuuriliste arengute tunnustamine;
- ühiste väärtuste edendamine ja säilitamine;

4) meelelahutus:

- lõbu, meelelahutuse ja muude lõdvestusviiside pakkumine;
- sotsiaalse pinget vähendamine;

5) mobiliseerimine:

- poliitiline, militaarne, majanduslik, tööalane ja vahel ka usuline kihutustöö ühiskondlike eesmärkide saavutamiseks.

Kliimamuutuse kajastamise vaatepunktist on olulised kõik funktsioonid peale meelelahutuse. Informeerimine on tähtis seetõttu, et kliimamuutus ei ole igapäevaselt märgatav. See on nähtamatu (*unobtrusive*) probleem. Nelkin (1987, viidatud Midttun jt, 2015: 1272 kaudu) väidab, et massimeedia, mitte haridus või kogemus, on kliimasoojenemise teadusest ja teistest teaduslikest teemadest arusaamiseks peamine allikas.

Sidustamisel on kliimamuutuse kajastamise puhul tähtsad sündmuste analüüsi, konsensuse kujundamise ja prioriteetide järjestamise nüansid. Kultuurilise jätkuvuse tagamise funktsioon on tähtis oma ühiste väärtuste edendamise ja säilitamise omaduse poolest. Carmichael ja Brulle (2016) leidsid uurides avalikkuse arvamust, et meedia kajastus kliimamuutusest mõjutab otseselt avalikkuse muretaset selle teema osas – mida suurem on meediakajastus, seda suurem on avalikkuse mure.

Mobiliseerimine on tähtis nii ühiskondlikult kui poliitiliselt. Meedia kaudu avalikkuseni jõudev info kliimamuutuse kohta võib potentsiaalselt mõjutada avalikkuse käitumist ja poliitilist sekkumist (Russill, 2008). Nende funktsioonide saavutamist võib kirjeldada kõneaine kujundamisena.

1.4 Raamistamine

Raamistamise (*framing*) teooria alus on seisneb selles, et meedia tõmbab tähelepanu kindlatele sündmustele või probleemidele ning annab neile tähenduse (Davie, 2014). Entmani (1993: 52) järgi on raamistamine tajutud reaalsuse mõne aspekti valimine ja selle väärtustamine kommunikatiivse teksti kaudu sellisel viisil, et see toob esile kindla probleemi definitsiooni, põhjusliku tõlgenduse, moraalse hinnangu ja/või soovitusel selle probleemi lahendamiseks. Entman (1993: 52) tõi välja raamide neli tunnust. Raamid:

- 1) defineerivad probleeme – toovad esile põhjustaja ning selle tegevuse kulud ja tulud, mida tavaliselt hinnatakse kultuuri väärtuste kaudu;

- 2) teevad kindlaks põhjused – tuvastavad probleemi tekitavad jõud;
- 3) annavad moraalset hinnanguid – hindavad põhjustajaid ja tagajärgi;
- 4) pakuvad lahendusi – pakuvad ja selgitavad probleemi lahendusi ning ennustavad lahenduste tagajärgi.

(Entman, 1993)

Esimene tunnuse ehk probleemi defineerimise kohta võib teisisõnu öelda ka kõneaine kujundamine, millest oli töös varem juttu. Seega võibki öelda, et kõneaine kujundamine on raamistamise esimene punkt.

Midttun jt (2015) on loonud raamistamise tänapäevase ja lihtsustatud definitsiooni. Midttun jt (2015: 1274) järgi on tänapäeval raamistamine ühiskondlike nähtuste sotsiaalne tõlgendus meediakanalite, poliitiliste või ühiskondlike liikumiste või muude tegijate ja organisatsioonide kaudu, mille eesmärk on lihtsustada ja ühendada nähtuse tajumist. Edukas raamistamine vähendab auditooriumi jaoks mitmetähenduslikkust informatsiooni konteksti paigutamisel sellisel viisil, et vastuvõtjad saavad seda siduda infoga, mida nad juba teavad (Midttun jt, 2015: 1274). Raamistamine on seega üks viis, kuidas meedia kaudu saab toetada kliimamuutuse ühest mõistmist ning mobiliseerida ühiskonda koos selle probleemiga tegelema.

Schäfer (2015) analüüsis senist meedia kliimakommunikatsiooni teadustööde maastikku ning tõi välja selle teadusvaldkonna senised suurimad järeldused. Üks osa neist järeldustest on kliimamuutuse kajastamise neli raami, mida kasutavad erinevad huvipooled oma ütlustes ja meedia kajastuses. Esimene raam on inimtekkelise kliimamuutuse tõsiasi. Selle raami peamine sõnum on see, et praegune kliimamuutus on inimtekkeline ning vajab seega inimeste poolset lahendamist. Teine raam on teaduse ebakindlus. See on esimese raami vastand ning on tänaseks kliimakommunikatsioonist suures osas kadunud. Selle raami järgi on kliimamuutus toimumas, kuid see pole inimtekkeline ning iga teadlane, kes väidab vastupidist, tegeleb pseudoteadusega.

Kolmandas raam on majanduslik areng. Selle raami järgi on kliimamuutus toimumas, kuid selle vastu võitlemine takistab suuresti majanduslikku arengu ning mõjutab tavainimese elukvaliteeti. Neljas raam on ökoloogiline kaasajastamine. Selle raami järgi on kliimamuutuse vastase võitluse

võti tehnoloogiline areng, mille teerajajad peaksid olema tööstused ja arenenud riigid. (Schäfer, 2015: 855)

Maailmas enim-levinud raamid kliimamuutuse kajastamises. Eesti keelde tõlkisin ise. Algse tabeli autor Schäfer (2015).

Raam	Inimtekkelise kliimamuutuse tõsiasi	Teaduse ebakindlus	Majanduslik areng	Ökoloogiline kaasajastamine
Peamine idee	Kliimamuutus on teaduslikult tõestatud toimumas ja inimtekkeline; on vaja tegutseda	Kliimamuutuse kohane teadus pole lõplik; tegutsemine oleks ennatlik	Kliimamuutus on olemas, aga igasugused meetmed takistas tõsiselt majanduslikku arengut	Tehnoloogiline areng on kliimamuutuse vastu tegutsemise võti, tööstus ja arenenud riigid on teerajajad
Raamiloomed vahendid	Teaduslikud tõendid viitavad kliimakatastroofile; atmosfäär on globaalne hüve; ajalooline vastutus on arenenud riikidel; globaalne kliimaõiglus	Kliimateadus kui paanikatekitaja ja rämpsteadus; selle tagamaa on poliitiline vandenõu; kliimamuutus on teooria, mitte fakt	Kliimamuutusega põhjendatud regulatsioonid viivad halvatud majanduseni ja piiratud eluviisini, samuti ka rikkuse ümberjaotuseni	Ettevõtted tunnistavad vastutust, kujundavad selle ümber ärivõimalusteks sildasid loovaks tehnoloogiaks
Peamised kõneisikud	Prominentsed teadlased ja aktivistid, teadusorganisatsioonid, Valitsuste vaheline Kliimamuutuste Nõukogu, mittepoliitilised keskkonnaorganisatsioonid, rohelised parteid	Fossiilkütuse, söe, autode ja elektrooniliste vahendite ettevõtted ja nende ühendused, mõttekojad, konservatiivsed poliitikud	Fossiilkütuse, süsi, autode ja elektrooniliste vahendite ettevõtted, konservatiivsed poliitikud	Rahvusvahelised korporatsioonid, ettevõtted
Ilmnemine	Tekkis 1990ndatel, siiani rohkelt kasutuses	Rohkelt kasutuses 1990ndate algusest keskpaigani	1997 kuni 2000 aastate esiosa	Tekkis 1997. aasta paiku, siiani kasutuses

1.5 Mis mõjutab kliimamuutuse kajastust?

Peale probleemi tähelepanu tsükli mõjutavad kliimamuutuse kajastamist mitmed faktorid, mis võivad erineda riigiti, regiooniti ja ka perioodiliselt. Schäfer jt (2012) analüüsisid 27 riigi teadustöid, kus kõigis uuriti kliimamuutuse kajastamist meedias. Schäferi jt uuring on hea allikas, kuna koondab mitmete riikide ja teadlaste uuringute tulemused, mida oleksin selle kokkuvõtteta tõenäoliselt ise ükshaaval lahti hakanud võtma. Lisaks on selle järeldused kasulikud kliimamuutuse ja meedia suhte üldpildi loomiseks.

Schäfer jt (2012: 18) leidsid, et kõigis riikides on kliimamuutuse kajastamine kasvanud ajavahemikul 1996–2010, kuigi pärast esialgset tõusu toimus pärast 2007. aastat tasandumine. Kõrgpunktid kajastuses on toimunud suuresti samaaegselt rahvusvaheliste kliimakonverentsidega, eelkõige ÜRO konverentsidega (Schäfer jt, 2012: 25).

Riigiliselt näitasid Schäfer jt (2012: 22) uuritud riikidest kõrgeimat kajastust need, millel on Kyoto protokolliga määratud kohustused. Kyoto protokoll võeti vastu 1997. aasta 11. detsembril Kyotos toimunud kolmandal ülemaailmsel kliimakonverentsil (Keskkonnaministeeriumi koduleht, 2017). Selle põhirõhk ja kohustused heitkoguste vähendamisel langes arenenud riikidele (Keskkonnaministeeriumi koduleht, 2017).

Üheks mõjufaktoriks võivad olla ka ekstreemsed või ebatavalised ilmaolud (Schäfer jt, 2012: 25). Schäfer jt (2012: 25) uuringust nähtus, et enamus riikide puhul see aga niivõrd tähtis indikaatori pole. Schäfer jt (2012: 25) täheldasid seda vaid Saksamaa puhul, kus 2002. aastal toimunud uputuse tõttu võis märgata tõusu kliimamuutuse kajastuses.

Lyytimäki ja Tapio (2009) leidsid, et ebatavalised ilmaolud on mõjutanud kliimamuutuse kajastust Soomes. Näiteks oli kliimateemade kajastuses suur hüpe 2007. aasta jaanuaris, mille põhjuseks oli ebatavaliselt soe talv Soomes, mis tekitas muret ja kõneainet (Lyytimäki ja Tapio, 2009: 732). Lyytimäki (2011: 654) leidis, et kerge langus kajastuses toimus 2008-2009 talvel, mis oli soomlaste jaoks tavapäraselt külm ja lumine, mistõttu ei olnud huvi kliimamuutuse vastu nii suur.

Lyytimäki (2011: 654) uuringust nähtus, et kliimamuutuse kajastust mõjutab ka majanduse olukord. Oma uuringus, kus ta uuris kliimamuutuse kajastamist Soome trükimeedias aastatel 1990–2010, täheldas ta tõusu kuni 2008. aastani. 2008. aasta lõpus hakkas kliimamuutuse kajastamine langema, kuigi püsis siiski kõrgemal kui 1990-ndatel ja 2000. aastate alguses. Selle languse üks põhjus võis olla ülemaailmne finantskriis ja majandussurutis, mis sel hetkel Soomet enam mõjutama hakkas. (Lyytimäki, 2011)

Eskjær (2013) uuris rahvusvahelise kliimakommunikatsiooni ja kohaliku meediasüsteemi mõju kliimamuutuse kajastamisele. Ta leidis, et Lähis-Ida meedia vähese majandusliku ressursi tõttu on sealses meedias kliimateemad kajastatud läbi tõlkelugude, mis on võetud rahvusvahelistest uudisteagentuuridest. Seetõttu jääb sealsele publikule kliimamuutuse temaatika kaugeks. Kliimamuutuse hoidmist kaugel teemana survestab ka Lähis-Ida poliitiline meediamaaistik, kus kliimamuutust tahetakse näha läänemaailma tekitatud probleemina. (Eskjær, 2013: 77–78)

Carvalho ja Burgess (2005) uurisid kliimamuutuse kajastamist Ühendkuningriigi meedias aastatel 1985–2003. Nad leidsid, et kliimamuutuse kajastamist mõjutab poliitiline kõneaine. Kliimamuutuse kajastamine muutub sisuliselt või koguseliselt poliitiliste sõnavõttude ja seadusandluse tõttu. (Carvalho ja Burgess, 2005: 1467)

1.6 Varasemad uuringud Eestis

Lauristin jt (1985) leidsid, et ajakirjandusel on suur mõju inimeste suhtumisel keskkonnaprobleemidesse ning eriväljaannete mõju on erinev. Ajakirjanduse roll keskkonnahariduses on kasvatus ja üldhariduse lünkade täiendamine ning ametkondade tõukamine tegudele. Keskkonnateadvuse kujunemiseks on vajalik, et ajakirjandus koos koolihariduse ja raamatutega täiendaksid ja mõtestaksid inimeste kogemuste ja suhtlusega tekkinud keskkonnatunnetust. (Lauristin jt, 1985).

Lauristini jt (1985) uuringus kirjeldasid küsitletud tavainimesed keskkonnateemade kajastamist huvitava ja arusaadavana, kuid tõid välja, et see pole piisavalt avameelne, kriitiline, põhjalik ja praktilist kasu toov. Küsitletud tõid välja, et keskkonnakaitset puudutavaid kirjatükke ja saateid

pole piisavalt. Ajakirjanduse sisuanalüüs näitas, et tähelepanu keskkonnaprobleemidele on tihe. Vaadeldud aja jooksul, juuli 1982 kuni juuni 1983, puudutati keskkonda ja selle kaitset keskmiselt igas teises ajalehe- ja ajakirjanumbris. Enim tähelepanu trükimeedias said keskkonnateemalised teadusartiklid, heakord ja haljastus, loomad ja nende kaitse, loodusvarud ja nende kasutamine ning ökoloogiline kasvatus ja propaganda. Trükimeedias olid keskkonnakaitse eesmärkidenähtav tähelepanu all tunnetuslikud väärtused ja teadmiste kasv, kuid mitte ökoloogilised väärtused. (Lauristin jt, 1985)

Keskkonda puudutavad kirjutised kippusid olema vähe-analüütilised, sest 29 protsendil juhtudest puudusid viited keskkonnahäirete põhjustele. Lauristin jt (1985) järelavad, et vaadeldud perioodil domineeris trükimeedias tunnetust ja juhtimist tähtsustav vaateviis, mil küsitletud tavainimesed ja eksperdid pidasid kõige olulisemaks ökoloogiliste eesmärkide saavutamist ning inimeste tervise kaitset majanduslike ja tehniliste vahenditega. (Lauristin jt, 1985)

Kiisel jt (2011) uurisid keskkonnateemade kajastamise kõikumisi nii koguses kui sisus Eesti Päevalehe ja Postimehe paberlehtede näitel aastatel 1995–2010. Nad leidsid, et keskkonnateemade kajastamine on seoses majanduse olukorraga. Ühest küljest töid majanduslanguse perioodid kaasa keskkonnaküsimuste kajastamise vähenemise ning vaatenurk muutus tehnilisemaks ja ressursikeskemaks. Samas 2010. aasta näitel väitsid autorid, et majanduslikult raske aeg võib probleemteemasid omavahel lähendada ning sellega luua ühtne raam, mis toob rohkem tähelepanu ka keskkonnaküsimustele. (Kiisel jt, 2011)

Lõpp-järelduses toovad Kiisel jt (2011) välja, et riskide kategooria, mille alla kuulus ka kliima teema, ja reostuse teemade ning positiivsete ja negatiivsete keskkonnapraktikate kajastamise osakaal on taandunud. Tõusnud on keskkonnateemad seoses Euroopa Liidu juhustega, kuid seda mitte arutlevalt, vaid tehnilist poolt kajastavalt. Lahendusi oodatakse poliitikutelt, Euroopa Liidult ja ettevõtjatelt. Probleemidele pakuvad lahendusi teadlased ja ametnikud, ettevõtlus ja inimesed. Nad leidsid, et keskkonnateemad on muutunud lokaalsemaks. Välismaiseid katastroofe kajastati enam uudisnuppudena. Üldiselt on keskkonna- ja looduse teemade osakaal tõusnud. (Kiisel jt, 2011)

Saadve (2012) magistritöö „Kliima- ja energiapoliitika kajastamine ajalehtedes Eesti Päevaleht ja Postimees 2009. ja 2011. aastal“ fookus oli kliima- ja energiapoliitika kajastamine, kuid selle kõrval vaatas ta ka seda, kui palju kajastatakse keskkonnanahoiu ja kliimamuutuse teemasid. Kliimamuutuse ja keskkonnanahoiu kategooriasse paigutas Saadve artiklid, kus räägiti kliimasoojenemisest, kasvuhoonegaasidest, teadusekspeditsioonidest, lindudest, loomadest või energia säästmisest. Kliima- ja energiapoliitikaga võrreldes kajastati 2009. ja 2011. aastal Eesti Päevalehes ja Postimehes kliimamuutust ja keskkonnanahoidu palju vähem. Kliimapoliitika teemalisi artikleid oli vaadeldud aastatel 96, energiapoliitika teemalisi artikleid 273 ning keskkonnanahoiu ja kliimamuutuse teemalisi artikleid vaid 42 – 2009. aastal 31 ja 2011. aastal 11. Töö valimisse olid kaasatud lisaks uudistele ka arvamused, intervjuud, reportaažid, juhtkirjad, pressikonverentsid ja analüüsid. (Saadve, 2012)

Saadve (2012) leidis, et kliimamuutuse ja keskkonnanahoiu teemalistes artiklites peamiselt kajastatud probleemid olid lindude liiga varane Eestisse saabumine, kliimamuutuse majanduslik kahju ning vihmavöödi lähemale tulemine. Vaadeldud ajavahemikul ei avaldatud ühtegi artiklit, kus käsitleti kliimamuutusest põhjustatud riske Eestile. (Saadve, 2012)

2. UURIMISKÜSIMUSED

Kliimamuutuse kajastust Eesti meedias on seni vähe uuritud. Küll aga on kliimamuutus meie aja üks suurimaid ohte. Mitte ainult ei ohusta see looduskeskkonda, vaid seda on nimetatud ka meie aja suurimaks julgeolekuriskiks (Parry, i.a) kui ka ohuks inimtervisele (WHO, i.a).

Kliimamuutuse teemaliste artiklite osakaalu ja kõikumise uurimine Eesti veebiajakirjanduses annab ülevaate sellest, kui tähtsustatud kohal on see teema Eesti meedias, millistest välistest mõjudest võib olla tingitud potentsiaalne kajastuse kõikumine ning kas trend on kahanemine või kasv. Raamide uurimine annab täpsema ülevaate, millisena näeb Eesti meedia ja sellega koos Eesti avalikkus kliimamuutust.

Uurimisküsimused:

1. Kui palju ja kuidas kajastatakse kliimamuutust veebiuudistes?
2. Kuidas on kliimamuutuse kajastus veebiuudistes vaadeldavate aastate jooksul muutunud ja mille mõjul?
3. Millise raamistusega on kliimamuutusest kõnelevad veebiuudised?
4. Kuidas erineb veebiväljaannete kliimamuutuse kajastus üksteisest?

3. MEETOD JA VALIM

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks kasutan standardiseeritud kontentanalüüsi ning kvalitatiivset tekstianalüüsi. Standardiseeritud kontentanalüüs on siinkohal sobiv, kuna selle kaudu saab vaadata nii kliimamuutuse teemaliste artiklite esinemissagedust ja enim esinevaid omadusi Eesti meedia kliimamuutuse kajastuses. Esinemissageduse uurimine on oluline, et mõista kliimamuutuse kajastuse tähtsust Eesti meediamaastikul. Samuti annab see lihtsa viisi, kuidas läbi töötada suur kogus tekste käesoleva töö tarbeks ammendaval viisil. Selle meetodi abil saab vastata uurimisküsimusele „Kui palju ja kuidas kajastatakse kliimamuutust Eesti veebiuudistes?“ Kvalitatiivse tekstianalüüsi kaudu saab määrata meediatekstides esinevaid raame, mille abil saab vastata uurimisküsimusele „Millise raamistusega on kliimamuutusest kõnelevad veebiuudised?“

3.1 Valimi moodustamine

Valimis on kolm Eesti meediakanalit – Delfi, Postimees ja Eesti Rahvusringhääling. Nagu töö sissejuhatuses välja tõin siis meediakanalite valimisel sündis otsus sellest, et antud kolm kanalit on Eestis kõige loetumad ja samuti usaldatumad veebiväljaanded.

Valimis on eelnimetatud väljaannete veebis avaldatud uudised aastatel 2018–2020. Ajavahemiku määramisel mängis rolli minu hinnang enda võimekusele uuringu läbiviimiseks ning soov luua uuring vaatega tulevikku, sest viimased kaks aastat on tõenäoliselt suuresti muutnud kliimamuutuse kajastust. 2018. aasta mängib ajavahemikus alusjoone rolli – see justkui määrab ära, mis oli olukord enne kliimaaktivist Greta Thunbergi ja kliimaproteste. 2019. aastal sai kõik eelmainitu väga suure tõuke ning kliimaproteste toimus üle terve maailma, sealhulgas ka Eesti linnades. EPL nimetas 2019. aasta tagasivaadates „kliima-aastaks“ (Parksepp, 2019). 2020. aastal suur kliimafookus aga lahtus, kuna tuli pandeemia ja suur osa tähelepanust koondus mujale. Seega võib öelda, et näiliselt on uuringusse valitud aastad üksteisest väga erinevad, kuid kas need erinevad nõnda drastiliselt ka kliimamuutuse kajastuses?

Uuringu eesmärgi saavutamiseks kasutan valimisse kuuluvate veebiväljaannete endi otsingumootoreid, kasutades märksõna “kliimamuutus”. Selle kaudu tuleb välja kliimamuutuse

teemaliste artiklite kogum, mida saab edasi analüüsida. Väljaannete otsingumootorit kasutades ei filtreerinud ma artiklite kogumit žanripõhiselt otsingumootori abil, sest näiteks ERRi veebilehe otsing sellist võimalust ei pakugi. Kõigi väljaannete otsingute puhul märkisin uuritava ajavahemiku, 1. jaanuar 2018 kuni 31. detsember 2020. ERRi puhul tuli selle otsinguga välja 923 tulemust, Delfi otsinguga tuli sel viisil 206 vastet ning Postimehe puhul on vastete arvu raske öelda, kuna otsingumootor ise ei ütle otsingul vastete arvu.

Esimese artiklite filtreerimise tegin neid Excelisse koondades. Selle käigus arvasin valimist välja kõik otsingu vasted, millel oli juures rubriigi märged „arvamus“, et saada kätte vaid uudised. Samuti ERRi puhul uudised, mis tutvustasid selle telekanalite kava. Delfi ja Postimehe puhul arvasin valimist ka kohe välja lood, millel oli juures sisuturunduse märged või eesliide „INTERVJUU“. Lõpuks jäi sõelale ERRist 391 artiklit, Delfist 101 artiklit ning Postimehest 110 artiklit.

Seejärel alustasin proovikodeerimist, mille jooksul oli näha, et siiski oli artiklikogumisse sattunud artikleid, mis sisu poolest olid intervjuud või arvamuslood või kus kliimamuutust mainiti vaid ühes lauses. Seetõttu arvasin kodeerimise jooksul veel nii mõnegi artikli valimist välja. Kodeerimise lõpuks sai kodeeritud 499 artiklit, millest ERRi omasid oli 328, Delfist 77 ning Postimehest 94. Valimist jäid välja juhtkirjad, arvamuslood, intervjuud ning lood, mille puhul kliimamuutus pole fookuses, vaid on lihtsalt mainitud. Seega keskendub uuring uudislugudele.

3.2 Standardiseeritud kontentanalüüs ja selle kombineerimine raamistamise analüüsiga

Standardiseeritud kontentanalüüsi abil justkui tõlgitakse tekstid mõne teaduse või kvantitatiivse näitaja keelde. Kontentanalüüsiga uuritakse tekstis sõnaselgelt väljendatud sisu, kuid mitte ridadevahelist ja mõistaandvat sisu. Kontentanalüüsi eeldus on objektiivne kirjeldamine ehk kontentanalüüs viiakse läbi sõnaselgelt formuleeritud reeglite kohaselt. Kontentanalüüsi puhul peab analüüsitava sisu olema valitud selgelt sõnastatud ja järjekindlalt rakendatud reeglite alusel. Kontentanalüüs annab tulemuseks ülevaate tekstiliste nähtuste esinemisest ja muutumisest makrotasandil. (Kalmus, 2015)

Kvalitatiivne tekstianalüüs on teksti kui terviku tähenduste uurimine. See võimaldab uurida ka ridade vahele peidetut ja mõista-andvat sisu. Kui standardiseeritud kontentanalüüsi puhul on rõhk omaduste esinemissagedusel, siis kvalitatiivse tekstianalüüsi puhul ei pöörata tähelepanu arvuliste näitajate kokku lugemisele. Kvalitatiivne tekstianalüüs on tundlik ja täpne ning see on tihedalt tekstipõhine. (Kalmus jt, 2015)

Käesolevas töös kasutan neid kahte uurimismeetodit kombineeritult. Uuringus on nii standardiseeritud kontentanalüüsi kui kvalitatiivse tekstianalüüsi elemente. Kvalitatiivse sisuanalüüsi viin läbi deduktiivse kodeerimisega, mis tähendab, et koodid ei tulene andmetest, vaid on loodud teoreetilisele materjalile tuginedes (Kalmus jt, 2015). Käesoleva töö puhul baseerub osa neist koodidest Schäferi (2015) defineeritud raamid.

3.3 Analüüsi kategooriad

Kontentanalüüs põhineb kodeerimisjuhendil (Lisa 1), mille koostamisel lähtusin oma uurimisküsimustest ja Schäferi (2015) kliimamuutuse kajastamise raamitabelist ning eeskujuks võtsin Maria Johanna Kulli (2019) bakalaureusetöö kodeerimisjuhendi.

3.3.1 Kodeerimise protsess ja kodeerimisjuhend

Kodeerimisjuhendi esialgse koostamise järel tegin 20 artikliga proovikodeerimise, misjärel täpsustasin ja täiendasin kodeerimisjuhendit. Kodeerimisjuhend koosneb üldistest ja kategoriseeritud kategooriatest. Üldised kategooriad on väljaanne, kuupäev, link artiklile, pealkiri ning autori nimi. Need kategooriad annavad tulemustele kontrollitavuse.

Kategoriseeritud kategooriad on uudise teemakäsitluslaad, uudise ajend, uudise tegevuse asukoht, seisukoht kliimamuutuse kohta, kliimamuutuse lahendus ning kõneisik. Esimesed kolm kategooriat annavad vastuse kõneainega seotud küsimustele. Seisukoha, lahenduse ja kõneisiku kategooriad aitavad määrata raame.

Uudise tegevuse asukoht ja kõneisikud uudises on tekstis ilmselgete osade abil kodeeritavad. Uudise teemakäsitluslaadi, uudise ajendi, seisukoha ja lahenduse oli tähtis võtta uudist kui tervikut,

seada mitmekordselt lugeda ning anda hinnang põhinedes tekstis olevale ilmselgele kui ka ridade vahelisele. Järgnevalt tutvustan ja seletan lahti kõik kategooriad ja nende koodid.

3.3.4 Uudise tegevuse asukoht

See kategooria annab aimu sellest, kus kliimamuutus Eesti veebiuudistes enamast paikneb. See omakorda võib viidata kõneaine kujundamise teooria kohaselt sellele, kuidas lugejad kliimamuutusesse suhtuvad – kas see on minu tagaia probleem või midagi kauget. Kategooria jaotasin koos “muu” koodiga kolmeks: uudise tegevus paiknes kas Eestis või välismaal. Eesti asukoha koodi alla läksid uudised, mille tegevus toimus Eestis, näiteks uuringud, mis on Eestis valminud, või Eesti-sisesed poliitilised otsused. Välismaa asukoha koodi alla läksid need uudised, mille tegevus toimus välismaal, näiteks Euroopa Liidu uudised, loodukatastroofid välismaal, välismaal toimunud poliitilised kohtumised jne.

3.3.6 Kõneisikud

Kõneisikute kategooria koostamisel võtsin aluseks Schäferi (2015) raamide tabelist pakutud kõneisikud. Koode tuli koos “muu” ja “puudub” koodiga kokku üksteist. Nendeks olid teadlased, aktivistid, mittepoliitilised keskkonnaorganisatsioonid, kliimamuutust jaatav poliitik, fossiilkütuse, söe, autode ja elektrooniliste vahendite ettevõtted, kliimamuutust eitav poliitik, rahvusvahelised korporatsioonid, ettevõtted ja riigiametnikud. Neist viimane pole Schäferi (2015) raamide tabelist, kuna proovikodeerimise käigus nägin, et sõna antakse ka poliitikutele ja riigiametnikele, kes ei võta oma sõnavõttudes seisukohta kliimamuutuse osas. Kaalutluskoht kõneisikute määramisel oli hetkedel, mil artiklis oli isik, keda saaks mitmeti määratleda. Sellisel juhul ei määranud ma kõneisikut ainult ametinimetuse alusel, vaid selle järgi, mis rolli ta artiklis mängib. Näiteks kui oli tekstis isik, kes on bioloog, kuid töötab riigiasutuses, siis tema sõnavõtu sisust lähtudes määrasin ta kas teadlaseks või riigiametnikuks.

3.3.2 Uudise teemakäsituslaad

See kategooria jaotus viieks koodiks, milleks olid teadaanne mingi sündmuse toimumisest, uuringu ülevaade, poliitilise kohtumise ülevaade ning pikem teemakäsitus mitme allikaga. Samuti oli selle ja ka kõigil teistel kategooriatel ka kood “muu”.

Mingi sündmuse toimumise teadaandena käsitlesin uudiseid, mis olid kas väga lühikesed või keskendusid teemale pealiskaudselt – näiteks kajastati mõne poliitiku otsust ilma lisamata sellele lisa arvamusi või räägiti looduskatastroofist ilma paigutamata seda teiste looduskatastroofidega võrdlusse või lihtsalt laiemasse konteksti. Nende alla arvasin ka sellised uuringu ülevaated, mis esitasid vaid lühidalt tulemused ning ei kaasanud uuringumeetodeid või laiemat konteksti. Uuringu ülevaate koodi alla läksid need uudised, mis esitasid mõne uuringu, doktoritöö või raporti tulemusi koos meetodite, järelduste ja autorite intervjuudega.

Poliitilise kohtumise ülevaate koodi alla läksid uudised, mis olid kokkuvõtted konverentsidest ja kokkusaamistest, kus suur kaal oli poliitikute sõnavõttudel. Pikem teemakäsitus mitme allikaga koondas enda alla need artiklid, mis läksid rohkem süvitsi. Sinna alla said ka artiklid, mis näiliselt sobiksid ka kahe eelneva koodi alla, kuid artikli autor oli teemat laiendanud ning seetõttu kaasanud rohkem infot. Näiteks võis autor anda ülevaate mõnest välismaisest uuringust ning sellele lisaks küsida kommentaari mõnelt Eesti teadlaselt, kes selle Eesti konteksti paigutas.

3.3.3 Uudise ajend

See kategooria on tähtis, et hinnata, mis mõjutab kliimamuutuse kajastamist ning mis põhjustel võib kajastus ajas kõikuda. Sellel kategoorial on osaline kattuvus eelmisega, kuid järgnevalt põhjendan ära, miks see eraldi kategooriana siiski vajalik oli. See kategooria jaotus koos koodiga „muu” kuueks, kus ajendid olid uuring, poliitiline üritus/otsus/sõnavõtt, looduses silmaganähtav, asukohaspetsiifiline probleem või olukord ning majanduslik probleem või olukord.

Uuring oli ajend alati, kui uudise teemakäsituslaad oli uuringu ülevaade. Küll aga oli mitmeid uudiseid, mis olid lühikesed uuringu ülevaated ja jaotusid eelneva kategooria alusel lühiuudiseks. Seetõttu oli tähtis, et ajend, kuigi sarnane teemakäsituslaadile, oleks eraldi kategooria. Teise

koodi, poliitilise ürituse/otsuse/sõnavõtu alla otsustasin asetada ka uudised protestidest. Seda seetõttu, kuna neis uudistes oli pea et alati välja toodud, et protestide eesmärk on poliitikute survestamine. Samuti läksid selle koodi alla kõik koodi nimes selgelt väljatoodud juhud. Looduses silmaganähtav koondas enda alla uudised metsapõlengutest, tormidest, veepuudusest, ekstreemsetest ilmaoludest.

Asukohaspetsiifilise probleemi või olukorra koodi alla arvasin need uudised, mis kajastasid mõne piirkonna spetsiifilisi probleeme. Näiteks uudis Põhja-Norra kalurikultuuri väljasuremisest. Majandusliku probleemi või olukorra koodi alla läksid uudised, mis puudutasid ettevõtluse ja kliimamuutuse suhet, miljardäride investeerimisplaanid ja üldiselt kliimamuutuse mõju maailmamajandusele.

3.3.4 Uudise käsitluses avalduv seisukoht kliimamuutuse inimtekkelisuse kohta

Selle kategooria all on viis koodi. Siin on koodi „muu“ asemel kood „ei võta seisukohta“, kuhu alla jaotusid need artiklid, kus kliimamuutus on mainitud, kuid ei ole täpsustatud selle inimtekkelisust, või on kahtlus, kas see on toimumas. Teised neli koodi selle kategooria all kas väidavad kindlalt toimumise poolt või vastu. Nendeks on „inimtekkeline kliimamuutus on tõestatud ja toimumas“, „inimtekkeline kliimamuutus pole tõestatud ega toimumas“, „minevikus on ka olnud kliimamuutusi, aga siiski pole praegune tavaline“, ja „minevikus on ka olnud kliimamuutusi, seega pole praegune ebatavaline“. Esialgu olid kategoorias vaid kaks esimest koodi, mis pärinevad Schäferi (2015) raamitabelist, kuid proovikodeerimise käigus selgus, et tekstide nüansirohkuse tõttu on vaja lisada ka kaks teist.

Koodi „inimtekkeline kliimamuutus on tõestatud ja toimumas“ määramisel oli tekstides kasutatud kliimamuutuse tekke kirjeldamiseks sõnu „kasvuhoonegaasid“ või „CO2 emissioonid“ ning lahendustena oli välja toodud inimeste tegevuste muutmist, majanduslikke muutusi või vajadust võtta kasutusele uusi tehnoloogiaid. Koodi „inimtekkeline kliimamuutus pole tõestatud ega toimumas“ määramisel oli tekstis viited vandenõudele, paanikatekitamisele ja libeadeusele ning vajadusele mitte midagi teha. Koodi „minevikus on ka olnud kliimamuutusi, aga siiski pole praegune tavaline“ määramisel oli tekstis väidetud, et kliimamuutusi on ka minevikus toimunud, kuid inimesed on olukorda süvendanud ning inimesed peaksid andma oma panuse, et seda

leevendada. Koodi „minevikus on ka olnud kliimamuutusi, seega pole praegune ebatavaline“ määramisel oli tekstis väidetud, et kliimamuutusi on ka minevikus toimunud, kuid ei olnud viiteid inimeste osalusele praeguses kliimamuutuses või väljendatud vajadust midagi muuta. Kõikide koodide puhul võisid väited ja viited olla nii kõneisikute tsitaatides kui muus tekstis.

3.3.5 Lahendus

Lahenduste kategooria annab vastust sellele, mida nähakse artiklites kliimamuutuse vastases võitluses parimate lähenemisviisidena. Kategooria koodid koostas Schäferi (2015) raamide tabeli põhjal. Selles kategoorias oli koos „muu“ koodiga kuus, milleks olid “kliimamuutus on inimtekkeline ja inimesed peavad muutma toimimist”, “kliimamuutus pole inimtekkeline ja tegutsemine pole vajalik”, “kliimamuutus on olemas, aga meetmed takistaks majanduslikku arengut”, “kliimamuutus on olemas ja tehnoloogiline areng on võti” ning “artikkel ei paku lahendusi”.

Koodi “kliimamuutus on inimtekkeline ja inimesed peavad muutma toimimist” määramisel oli tekstis öeldud, et kliimamuutuse takistamiseks peavad inimesed näiteks vähem lennukiga reisima, vähem liha tarbima või üldiselt tööstustes vähendama CO₂ emissioonide kogust. Koodi “kliimamuutus pole inimtekkeline ja tegutsemine pole vajalik” määramisel oli tekstis seisukoht „inimtekkeline kliimamuutus pole tõestatud ega toimumas“ ning polnud pakutud lahendusi või väideti konkreetselt, et midagi ei pea muutma. Koodi „kliimamuutus on olemas, aga meetmed takistaks majanduslikku arengut” määramisel oli tekstis väidetud, et midagi peab tegema, kuid see ei tohiks puudutada tööstusi või takistada majanduslikku arengut. Koodi “kliimamuutus on olemas ja tehnoloogiline areng on võti” määramisel oli tekstis väidetud, et kliimamuutuse takistamiseks tuleb kasutusele võtta uusi tehnoloogiaid – väiksemate emissioonidega tööstusvahendeid, elektriautosid, päiksevalgust blokeerivaid aineid atmosfääri paisata – või tuleb investeerida neisse tehnoloogiasse. Koodi “artikkel ei paku lahendusi” määramisel puudusid tekstis välja pakutavad lahendused. Koodi „muu“ määramisel oli tekstis välja toodud mõni lahendus, mis teiste koodide alla ei sobitu. Näiteks võis selleks olla väide, et kliimamuutuse takistamiseks tuleks istutada rohkem puid või kliimamuutusega lahendus on sellega kohanemine ehk toimingute muutmine nii, et kliimamuutus ei oleks piirav.

3.4 Raamistuse uurimine

Otsustasin osa kategooriatest – seisukoht, lahendus ja kõneisikud – luua väga tugevalt Schäferi (2015) loodud raamide tabelile põhinevalt, kuna see näis olevat hea hüppelaud analüüsiks, sest nende raamide alla on koondatud kõige tavalisemad meedia kõneisikud ja kliimamuutuse kohased seisukohad. Samuti tekitab see võimaluse võrrelda minu tulemusi välismaa olukorraga. Küll aga ei otsi ma uuringu jooksul ainult neid raamide tabelis kirjeldatud tunnuseid, kuna proovikodeerimise käigus täiendasin neid tabeliväliste koodidega. Seega – Schäferi (2015) raamide kasutamise peamine eesmärk pole ainult nende kindlate raamide tuvastamine ja määramine, vaid see toimib teoreetilise alusena ja kodeerimisjuhendi väljatöötamise abivahendina.

Sellegipoolest soovin töö lõpus järeltada, kas Eesti veebiväljaannete uudistes esineb peamiselt mõni Schäferi (2015) defineeritud raam või midagi muud. Töö järeltustes vaatan, kuidas langevad omavahel kokku uudise käsitluses avalduva seisukoha, lahenduse ja kõneisikute kategooriad.

4. TULEMUSED

Siinses peatükis esitan ma oma uuringu tulemused. Tulemused esitan uurimisküsimuste järgi, mis on ka tulemuste osade alguses välja toodud. Iga uurimisküsimuse peatüki all on tulemused esitatud kodeerimisjuhendi kategooriate järjestuse kaudu, kuna nii oli kodeerimistabelist kõige lihtsam tulemusi välja tuua. Tulemusi visualiseerin jooniste ja tabelitega.

4.1 Kui palju ja kuidas kajastatakse kliimamuutust veebiuudistes?

Vahemikus 1. jaanuar 2018 kuni 31. detsember 2020 ilmus 499 kliimamuutuse teemalist uudist. Neist 328 ilmus ERRis, 77 Delfis ja 94 Postimehes. Järgnevalt esitan tulemused, mis kirjeldavad kliimamuutuse kajastuse iseloomu: mis teemakäsituslaadi, ajendi ja asukohaga on kliimamuutuse kajastus.

Uudise teemakäsituslaadi kategooria koodidest esines kõige enam teadaandeid mingi sündmuse toimumisest, kuid kaugel maas ei olnud ka uuringu ülevaated. Mingi sündmuse toimumise teadaandena on käesolevas uuringus kategoriseeritud uudised, mis olid väga lühikesed või pealiskaudsed, kajastades sündmust ilma laienduse või mitme arvamusega. Sündmuse teadaannete alla läksid ka uudised, kus kajastati uuringut, kuid tehti seda vaid lühidalt tulemusi tutvustades. Uuringu ülevaadena kodeerisin lood, kus lisaks tulemustele esitleti ka uuringu meetodit või oli tehtud autoriga intervjuu.

Sündmuse toimumise teadaannete ajend olid peamiselt poliitiline üritus, otsus või sõnavõtt. See oli ka küllaltki ennustatav, kuna poliitilised otsuse või sõnavõttud toimuvad tihti sündmustel, mida kajastatakse eelkõige lakooniliselt, kui just pole tegemist millegi eriti plahvatuslikuga. Küll aga ei olnud poliitiline üritus, otsus või sõnavõtt kõigi uudiste peale kokku võetult enim levinud ajend. Selleks oli hoopis uuring.

Tabel 1. Uudise ajendite esinemissagedus uudise teemakäsituslaadi tüüpide kaupa.

Uudise ajendid uudise teemakäsituslaadi koodide võrdluses	Uuring	Poliitiline üritus/otsus/sõnavõtt	Looduses silmaga nähtav	Asukoha-spetsiifiline probleem või olukord	Majanduslik probleem või olukord	Muu	Kokku
Teadaanne mingi sündmuse toimumisest	42	55	41	4	10	21	176
Uuringu ülevaade	154	1	5	0	1	0	161
Pikem teemakäsitus mitme allikaga	24	28	36	3	8	10	109
Poliitilise kohtumise ülevaade	0	31	0	2	1	0	34
Muu	3	7	0	2	1	6	19
Kokku	226	122	82	11	21	37	499

Tabelis 2 on toodud uudise ajendite jaotumine ka teiste uudise teemakäsituslaadi koodide puhul. Nii uuringu ülevaate kui poliitilise kohtumise ülevaate puhul on ajendite jaotumine ennustatav – 161st uuringu ülevaatest enamiku puhul oli ajend uuring ning poliitilise kohtumise ülevaate seast enamiku puhul oli ajend poliitiline üritus, otsus või sõnavõtt. Samas on näha, et mitte kõigi uuringu ülevaadete ja poliitilise kohtumise ülevaadete puhul on ajend olnud eeldatav. Näiteks on ühe uuringu ülevaate ajend olnud poliitiline üritus, otsus või sõnavõtt. Selle puhul oli tegemist uudisega, mis rääkis Eesti plaanist hakata koostama reformikava ning uudises anti ülevaade sellest, mida reformikava jaoks uurima hakatakse. Poliitilise kohtumise ülevaate puhul olid kaks uudist asukohaspetsiifilise probleemi või olukorra ajendiga. Neist üks oli uudis Eesti peaministri ja keskkonnauhenduste kohtumisest, kus peaministrile anti üle kliimaneutraalse Eesti rahvaalgatus.

Uudiste tegevus paiknes eelkõige välismaal. Kõigist 499 uudisest 375 ehk 75% paiknesid välismaal. See tähendab, et uudis kajastas midagi, mis toimus välismaal ning mis otseselt Eestit ei puuduta. Näiteks kui uudis kajastas poliitilist üritust, kus ei osalenud Eesti delegaate, tehtud otsused ei mõjuta otseselt Eestit või uudise autor pole toimunud Eesti konteksti paigutunud, siis kategoriseerisin selle täielikult välismaal toimuvana.

Eesti oli peamine uudise tegevuse asukoht 124 uudise puhul ehk 25% valimist. Selle koodi alla läksid näiteks uudised, mis kajastasid Eestis toimuvat, Eesti siseseid poliitilisi toiminguid või Eestis tehtud uuringuid.

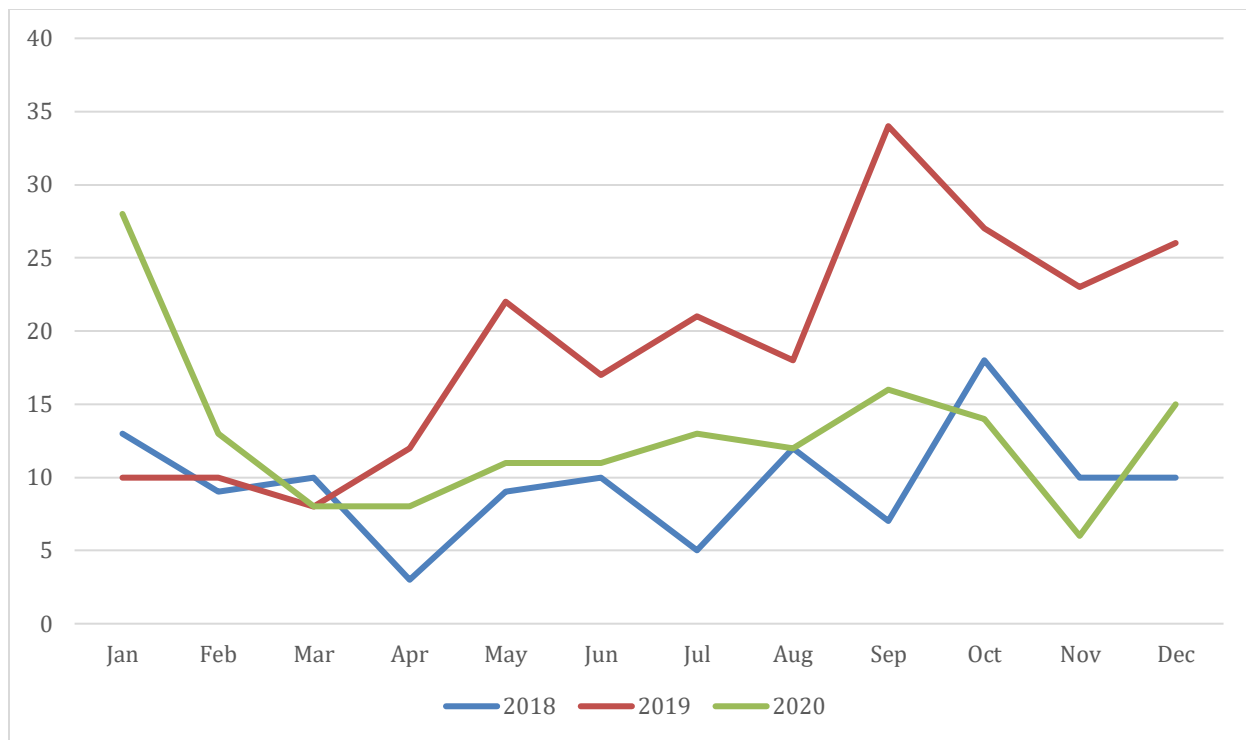
Tabel 2. Uudise tegevuse asukoha koodide esinemine uudise ajendite kaupa.

	Eesti	Välismaa	Kokku
Uuring	49	177	226
Poliitiline üritus, otsus, sõnavõtt	29	93	122
Looduses silmaga nähtav	20	62	82
Asukohaspetsiifiline probleem või olukord	8	3	11
Majanduslik probleem või olukord	3	18	21
Muu	15	22	37
Kokku	124	375	499

Tabelis 3 on toodud uudise tegevuse asukoha koodide esinemine uudise ajendi koodide kaupa. Tabelilt nähtub, et kaalukauss oli Eesti asukoha poole kaldu vaid asukohaspetsiifiliste probleemide või olukordade ajendi puhul. Kõigi teiste ajendite puhul oli välismaal toimuva kajastamist rohkem. Protsentuaalselt kõige enam oli välismaa asukohaga uudiseid majanduslike probleemide või olukordade ajendi puhul, kus välismaa asukohaga uudiseid oli 86% ja Eesti asukohaga uudiseid 14%.

4.2 Kuidas on kliimamuutuse kajastus veebiuudistes vaadeldavate aastate jooksul muutunud ja mille mõjul?

Kõige vähem 2018. aastal, mil ilmus 116 kliimamuutuse teemalist uudist. Enim 2019. aastal, mil ilmus 228 kliimamuutuse teemalist uudist. Nende vahepeale jäi 2020. aasta, mil ilmus 155 kliimamuutuse teemalist uudist.

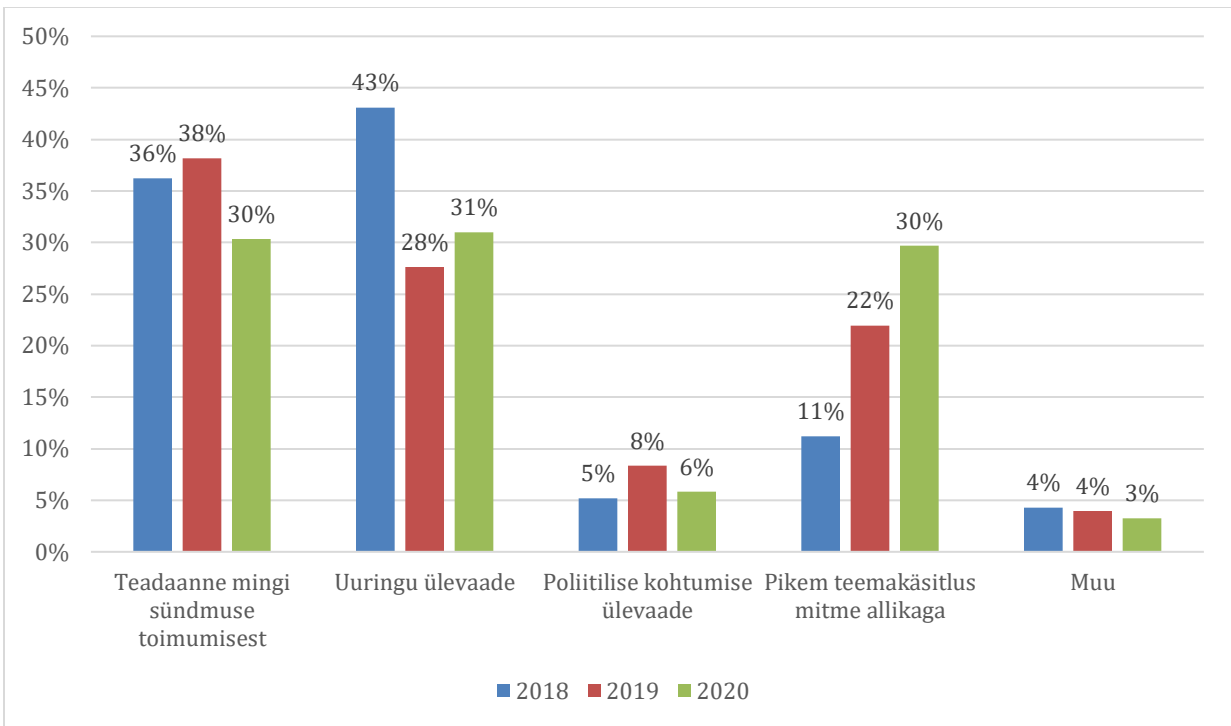

Joonis 1. Kliimamuutuse teemaliste uudiste koguse kõikumine aastate ja kuude kaupa.

Jooniselt 1 nähtub, et kliimamuutuse teemalisi uudiseid ei ilmu igal kuul võrdselt, vaid kogused on hüplikud. 2018 ja 2019 aasta on alanud küllaltki võrdselt, kuid alates aprillist hakkas 2019. aastal kliimamuutuse teemaliste uudiste arv jõudsalt kasvama. 2019. aasta kajastuse tipp hetk oli septembris. Seda kõrghetke võib seletada see, et 2019. aasta 23. septembril toimus ÜRO kliimatippkohtumine. 2018. aasta tipp hetk oli oktoobris ning 2020. aasta algas peaaegu samalt tasemelt, mis oli 2019 aasta tipp hetk, kuid langes kiirelt. Võib arvata, et oma osa selles mängis koroonaviiruse ja eriolukorra pealetulek. 2020. aasta oli kõige stabiilsema artiklite arvuga ning madalaim hetk oli novembris. Madalaim hetk 2018 aastal oli aprillis ning 2019. aastal märtsis.

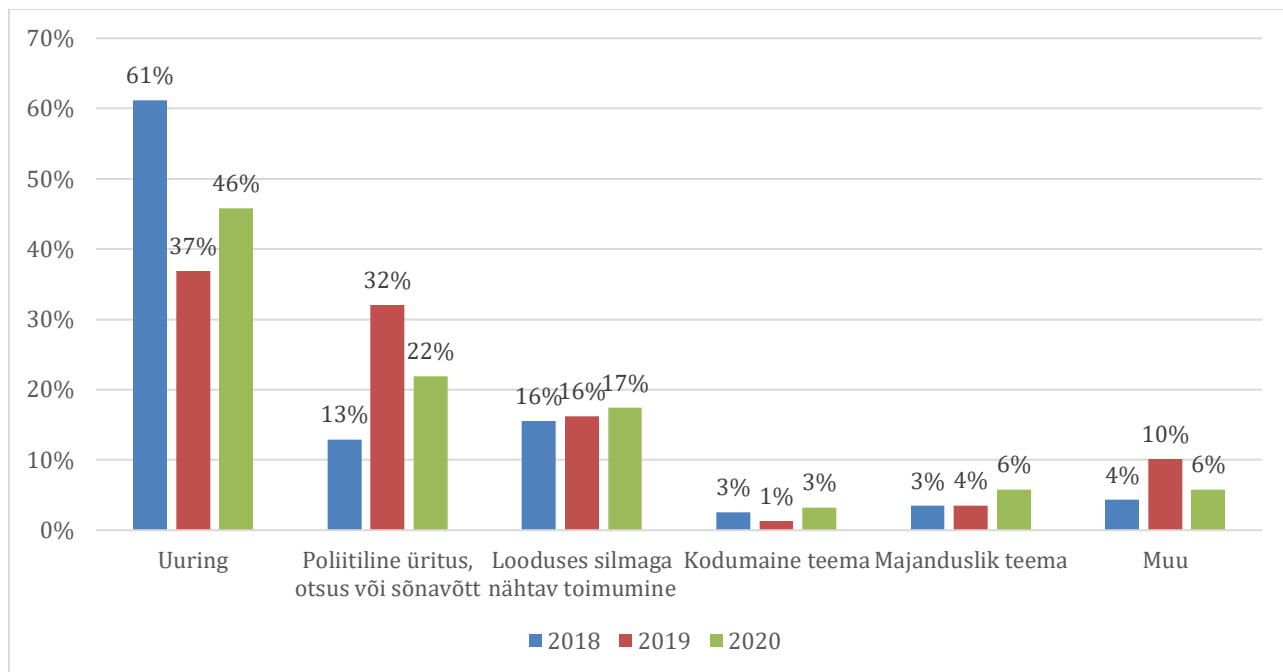
Uudise teemakäsituslaadi koodide puhul säilitas suurima stabiilsuse, peale „muu“ koodi, teadaanne mingi sündmuse toimumisest, mis jäi kõigil aastatel 30–40% vahele. Kui kõigi aastate peale kokku esines seda teemakäsituslaadi kõige rohkem, siis aastate jaotuses esines seda kõigest teemakäsituslaadi koodidest enim vaid 2019. aastal.

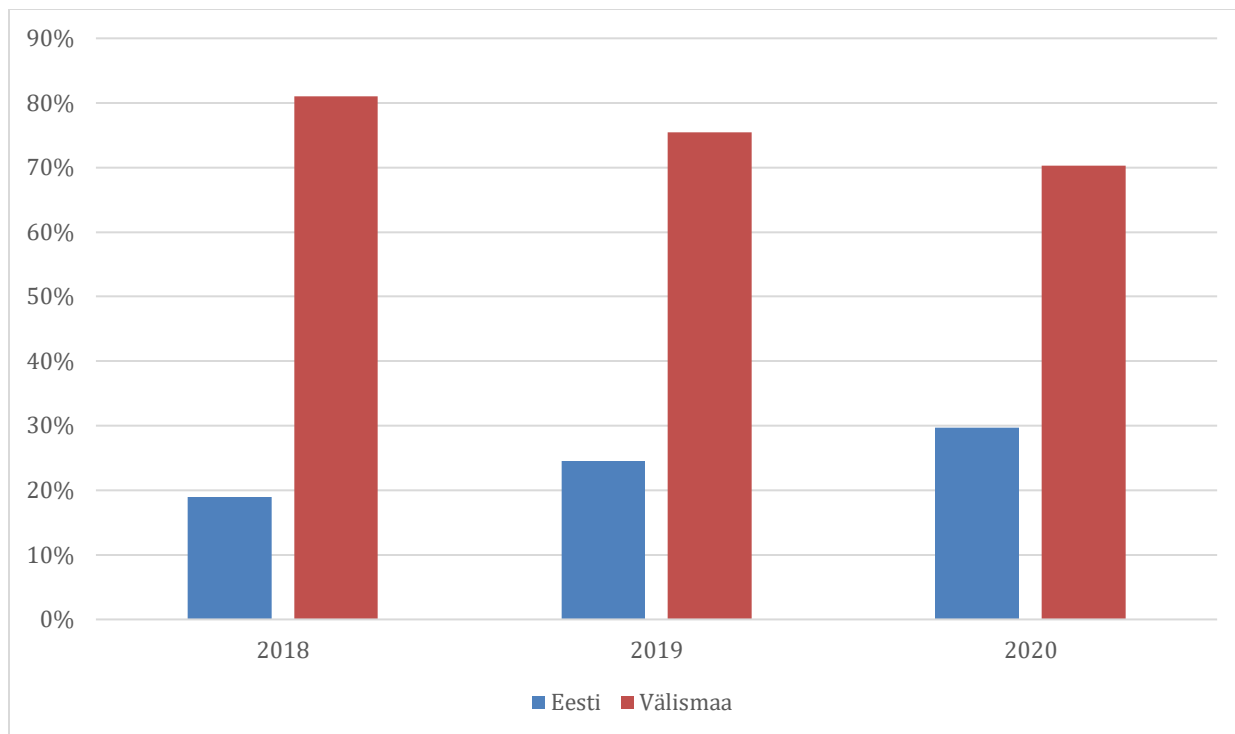
Joonis 2. Uudise teemakäsitluslaadi koodide esinemise osakaal 2018., 2019. ja 2020. aastal.

Nii 2018. aastal kui 2020. aastal oli enim uuringu ülevaateid. Küll aga oli 2020. aastal teemakäsitluslaadi koodide jaotus üpriski võrdne kolme koodi vahel. Võrdsust näitab ka pikema teemakäsitluse koodi tõus, mis iga aastaga peaaegu sama palju kasvas, tõustes ajapikku 2020. aastal samaväärseks eelnevate aastate enim levinud teemakäsitluslaadi koodidega.

Joonis 3. Uudise ajendite osakaal 2018., 2019. ja 2020. aasta artiklite kogumis.

Stabiilseimalt esinenud uudise ajend oli looduses silmaga nähtav toimumine, mis vaid 2020. aastal veidi tõusis. Teiste enim levinud ajendite puhul oli kõikumine suurem. Näiteks uuringu ajendi osakaal kukkus 2018. ja 2019. aasta võrdluses üle 20%, kuid 2020. aastal tõusis taas pea 10% võrra. Selle esialgse kukkumise võrra tõusis 2019. aastal poliitilise ürituse, otsuse või sõnavõtu ajend ning 2020. aastal taas langes 10% võrra. Seda võib seletada see, et 2019. aastal oli kliimamuutuse teemaline kajastus üldiselt suurem ning seega oli ka rohkem erineva ajendiga uudiseid.

Joonis 4. Uudise tegevuse asukoha esinemise osakaal 2018., 2019. ja 2020. aastal.

Joonisel 4 on toodud uudise asukohad vaadeldud aastatel. Jooniselt nähtub, et üle kolme aasta on asukoha jaotus küllaltki lineaarselt muutunud. Eesti asukohaga uudised on kasvanud ning välismaa asukohaga uudised selle kasvu võrra protsentuaalselt kahanenud. Vahe 2018. ja 2019. aasta vahel on 6% ning 2019. ja 2020. aasta vahel 5%. Sellest võib järeldada, et kliimamuutus on aina enam liikunud Eesti konteksti ning kui selline kasv jätkub, siis ei ole see enam kaugel ja nähtamatu probleem.

4.2 Millise raamistusega on kliimamuutusest kõnelevad veebiuudised?

Kliimamuutuse kajastuse raamide määramiseks oli kodeerimisjuhendis kolm kategooriat: seisukoht, lahendused ja kõneisikud. Nende kategooriate koodide esinemise järgi saab järeldada, millised kliimamuutuse kajastuse raamid Eesti meedias olemas on.

Eesti veebiuudiste kliimamuutuse kajastus on peaaegu üksmeelne selle osas, et kliimamuutus on toimumas ja inimtekkeline. Valimist ehk 499st uudisest 418 (84%) puhul esines kood „inimtekkeline kliimamuutus on tõestatud ja toimumas“. Mitte üheski uudises polnud tunnuseid,

mis viitaks sellele, et kliimamuutust pole toimumas. Küll aga olid mõned uudised, kus polnud kindlust inimtekkelisuse osas. Need uudised ja uudised, mis jäid kliimamuutuse tekkelisuse osas neutraalseks, kuid mainisid selle olemasolu, koondusid koodi „muu“ alla. Selle koodiga oli 65 uudist ehk 13% valimist. Peale nende olid veel kaks koodi, milleks olid „minevikus on ka olnud kliimamuutusi, aga siiski pole praegune tavaline“ ja „minevikus on ka olnud kliimamuutusi, seega pole praegune ebataoline“. Koodi „minevikus on ka olnud kliimamuutusi, aga siiski pole praegune tavaline“ esines 15 uudise puhul, moodustades 3% valimist. Koodi minevikus on ka olnud kliimamuutusi, seega pole praegune ebataoline“ esines vaid ühel korral, moodustades 0,2% valimist.

Uudise käsitluses avalduva seisukoha kliimamuutuse inimtekkelisuse kategooria jaotuse põhjal võib juba öelda, et Eesti veebiuudistes ei leidunud 2018.–2020. aastal ühtegi uudist „Teaduse ebakindlus“ raamiga. Seda seetõttu, et üheski uudises polnud esitatud seisukohta, et kliimamuutus pole tõestatud. Teisi kolme raami võib leida, kuna nii kood „inimtekkeline kliimamuutus on tõestatud ja toimumas“ kui kood „minevikus on ka olnud kliimamuutusi, aga siiski pole praegune tavaline“ sobituvad nende kolme raami seisukohaga, kuna tunnistavad kliimamuutuse olemasolu ja vajadust midagi selle vastu teha.

Kliimamuutuse lahenduste kategooria all oli kodeerimisjuhendis välja toodud kuus koodi: „kliimamuutus on inimtekkeline ja inimesed peavad muutma toimimist“, „kliimamuutus pole inimtekkeline ja tegutsemine pole vajalik“, „kliimamuutus on olemas, aga meetmed takistaks majanduslikku arengut“, „kliimamuutus on olemas ja tehnoloogiline areng on võti“, „muu“ ning „artikkel ei paku lahendusi“. Kuna seisukohtade puhul polnud kordagi kindlat arusaama, et kliimamuutus pole inimtekkeline, vaid olid ainult kahtlused, siis ei olnud lahenduste kategooria puhul kordagi koodi „kliimamuutus pole inimtekkeline ja tegutsemine pole vajalik“. Kõige enam oli koodi „artikkel ei paku lahendusi“, mida esines 259 korral ehk 52% kogu valimist. Selle koodi alla koondusid suures osas uuringu ajendiga uudised, kuna suurem osa uuringutest tegelevad kliimamuutuse mõjude uurimisega, mitte lahenduste pakkumisega. Suure osa mitte lahendust pakkuvatest uudistest moodustasid ka looduses silmaga nähtava toimumise ajendiga uudised.

Koodi „kliimamuutus on inimtekkeline ja inimesed peavad muutma toimimist“ esines 151 korral ehk 30% uudistest. Selle koodi alla koondusid uudised, kus mainiti lahendusena igasugust praegu tavalise elu juurde kuuluva muutmist, olgu selleks näiteks üksikisikutele toidulaua muutmise soovitusel või jutt põlevkivi kaevandamise lõpetamisest. Kolmandana esines koodi „kliimamuutus on olemas ja tehnoloogiline areng on võti“, mida esines 77 uudises ehk 15% valimist. Selle koodi alla koondusid uudised, kus pakuti kliimamuutuse lahenduseks uute tehnoloogiate välja töötamist või uutesse tehnoloogiatesse investeerimist.

Koodi „muu“ esines 9 korral ehk 2% uudistest. Selle koodi alla koondusid uudised, kus lahenduseks pakuti midagi, mis teiste koodide alla ei sobitunud. Näiteks kui lahenduseks pakuti suures koguses puude istutamist või soode niisutamist. Koodi „kliimamuutus on olemas, aga meetmed takistaks majanduslikku arengut“ esines vaid 3 korral ehk 1% uudistest.

Kõrvutades enim esinenud seisukohta – inimtekkeline kliimamuutus on tõestatud ja toimumas – lahenduste koodidega on näha, et selle põhjal esines raami „Inimtekkelise kliimamuutuse tõsiasi“ 148 juhul ehk 30% valimist. Küll aga ei olnud see seiskoha ja lahenduse paar kõige enam esinev. Kõige enam esines koodi „inimtekkeline kliimamuutus on tõestatud ja toimumas“ koos lahendusi koodiga „ei paku lahendust“. See paar ei sobitu ühegi Schäferi defineeritud raami alla.

Kõneisikute kategooria sisaldas 11 koodi, millest üks tähistas kõneisiku puudumist. Selle koodiga olid uudised, kus polnud isikuliselt ühegi konkreetse inimese sõnu tsiteeritud või parafraaseeritud. Samuti oli kood „muu“, mis tähistas neid kõneisikuid, kes ei sobinud ühegi teise koodi alla. Näiteks läksid sinna alla tavainimesed, kes näiteks mõnda loodusnähtust pealt nägid või tuletõrjujad, kes maastikupõlenguid kustutasid. Kõneisikuna sai märgitud artiklis kõige suurema osakaalu saanud isik, kui artiklis oli mitu kõneisikut.

Tabel 3. Kõneisikute esinemissagedus ja osakaal.

Kõneisikud	Kõneisikute esinemissagedus	Kõneisikute osakaal
Teadlased	226	45%
Puudub	83	17%
Kliimamuutust jaatav poliitik	67	13%
Aktivistid	41	8%
Muu	26	5%
Riigiametnik	15	3%
Mittepoliitilised keskkonnaorganisatsioonid	14	3%
Ettevõtted	13	3%
Kliimamuutust eitav poliitik	11	2%
Rahvusvahelised korporatsioonid	2	<1%
Fossiilkütuse, söe, autode ja elektrooniliste vahendite ettevõtted	1	<1%

Kõige enam esines kliimamuutust kajastavates uudistes kõneisikuna teadlasi, kes olid peamised kõneisikud 226 uudises. Kõige enam esines kõneisikutena teadlasi uuringu ülevaate uudise teemakäsitluslaadi koodi puhul, kus neid oli 117 juhul 161st ehk 73% sellest uudise teemakäsitluslaadi tüübist, kuid teadlasi esines ka sündmuse toimumise teadaannetes, 57 juhul

176st ehk 32% sellest uudise teemakäsitluslaadi tüübist, ning pikemates teemakäsitlustes, 46 juhul 109st ehk 42% sellest uudise teemakäsitluslaadi tüübist.

Kõneisikute esinemissageduste ja osakaalude puhul võib öelda, et Eestis saavad kliimamuutuse kajastamise puhul enim sõna kliimamuutust jaatavad isikud ja isikud, kes saavad näidata selle mõju või võtta ette otsustavaid samme selle vastu võitlemiseks, ehk teadlased ja kliimamuutust jaatavad poliitikud. Samas ei olnud need kõneisikud kõige aktiivsemad lahenduste pakkujad. Teadlased pakkusid lahendusi 39% esinemistest ning kliimamuutust jaatavad poliitikud 72% artiklitest, kus nad kõneisikud olid. Kõige enam pakkusid lahendusi kõneisikutena uudistes esinenud aktivistid, kes pakkusid mingit lahendust 83% uudistest, kus nad kõneisikutena esinesid. Kõikidel juhtudel pakkusid lahendust rahvusvahelised korporatsioonid ning fossiilkütuse, söe, autode ja elektrooniliste vahendite ettevõtted, kuid neid mõlemaid esines vaid vähestel kordadel – rahvusvahelisi korporatsioone kahel korral ja fossiilkütuste jt ettevõtteid ühel korral, siis ei ole see statistiliselt oluline.

Kui võtta raamide määramise aluseks kõige sagedamalt levinud raamide tunnused, siis tuleb välja, et Eesti veebiuudistes ei ole enim levinud ükski Schäferi (2015) defineeritud raam. Eesti veebiuudistes on enim levinud seisukoht, et inimtekkeline kliimamuutus on tõestatud ja toimumas. Suurimal osal juhtudest ei pakutud uudises lahendusi. Kõneisikutest esines enim teadlasi. Selle põhjalt võib järeldada, et Eestis on justkui oma raam, mida võiks nimetada „tagajärgede aktsepteerimise“ raamiks.

4.3 Väljaannete vahelised erinevused kliimamuutuse kajastamisel

Järgnevalt annan ülevaate väljaannete erisustest kliimamuutuse kajastamisel. Esmalt annan ülevaate kõigist väljaannetest eraldi ning seejärel võrdlen kõiki kolme väljaannet omavahel.

4.3.1 ERR

Kõigi vaadeldud aastate peale kokku ilmus ERRis 328 kliimamuutuse teemalist uudist – 2018. aastal 84 uudist, 2019. aastal 146 ning 2020. aastal 98 uudist. Suurem osa kogu valimist olid ERRi uudised ning seda eelkõige seetõttu, et ERRil on teadusportaal Novaatori, mis teeb väga palju

teadusartiklite kokkuvõtteid ja uuringute ülevaateid. Nimelt uuringute ülevaateid oligi ERRi artiklite hulgas kõige rohkem. Neid oli 119 ehk 36% kõigist ERRi kolme aasta kliimamuutuse teemalistest uudistest.

Uudise teemakäsitluslaadi tüüpide jaotusest ennustatavalt oli ERRis enim esinenud uudise ajend uuring, mida esines 161 artikli puhul, moodustades 49% uudistest. ERRi kliimamuutuse uudiste tegevuse asukoht oli peamiselt välismaa, mida esines 237 uudise puhul, moodustades 72% kõigist kliimamuutuse teemalistest uudistest. Võib eeldada, et suur osakaalude vahe tuleb ERRi puhul sellest, et Novaatoris kajastatavad uuringute ülevaated on peaausjalikult välismaised uuringud.

Nagu ka kogu valimi puhul oli ka ERRis seisukohtadest enim esindatud kood „inimtekkeline kliimamuutus on tõestatud ja toimumas“, mida esines 267 uudise puhul, moodustades ERRi tervikust 81%. ERRi puhul oli lahenduste kategooria puhul enim esindatud kood „ei paku lahendusi“, mida esines 162 korral ehk 49% uudistest. Peamised kõneisikud ERRi uudistes olid teadlased, keda oli 154 ehk 47%. Kogu valimi ainus kord, kui esines kõneisikuna koodi „fossiilkütuse, söe, autode ja elektrooniliste vahendite ettevõtted“ oli ERRi puhul.

4.3.2 Delfi

Vaadeldud aastate peale kokku ilmus Delfis 77 kliimamuutuse teemalist uudist – 2018. aastal ilmus 11 uudist, 2019. aastal 36 uudist ning 2020. aastal 30 uudist. Valimisse on kaasatud kõik valimisse sobivad uudised, mis väljaande kodulehe otsingu kaudu välja tulid ehk valimis on ka Eesti Päevalehe, portaali Forte, Kroonika ning Maalehe artikleid. Need on kaasatud, kuna nende portaalide uudiseid samuti kajastatakse Delfi kodulehel.

Uudise teemakäsitluslaadi tüüpidest esines Delfi uudistes kõige enam pikemaid teemakäsitlusi mitme allikaga, mida leidis 33 ehk 43%. Koguselt teine olid uuringu ülevaated. Seda peamiselt Forte tehnika- ja teadusportaali eestvedamisel.

Uudise ajenditest esines Delfi kliimamuutuse uudistes kõige enam uuringu ajendit, mida oli 37 juhul ehk 48% uudistest. Delfi kliimamuutuse teemaliste uudiste tegevuse asukoht oli enamasti välismaal – välismaa asukohaga uudiseid oli 53 ehk 69%.

Uudise seisukoht oli 90% uudistest ehk 69 juhul inimtekkelise kliimamuutuse kindlus ehk kood „inimtekkeline kliimamuutus on tõestatud ja toimumas“. Delfi kliimamuutuse uudistes enamasti ei pakutud lahendusi. Koodiga „ei paku lahendusi“ oli 40 uudist ehk 52% valimist. Koodi kliimamuutus on „inimtekkeline ja inimesed peavad muutma toimimist“ esines 30 korral ehk 39% uudistest. Peamised kõneisikud oli teadlased, keda tsiteeriti 32 uudises ehk 42% uudistest.

4.3.3 Postimees

Vaadeldud aastate peale kokku ilmus Postimehes 94 kliimamuutuse teemalist uudist, millest 2018. aastal 21, 2019. aastal 46 ning 2020. aastal 27. Valimisse on kaasatud kõik valimisse sobivad uudised, mis väljaande otsingumootoriga välja tulid. Seega kuulub selle hulka ka Postimehe portaalide, näiteks Elu24, uudised.

Uudise teemakäsitluslaad tüüpidest esines Postimehe kliimamuutuse uudiste seas kõige enam teadaandeid mingi sündmuse toimumise kohta, mida esines 51 juhul ehk 54% uudistest.

Peamine uudise ajend Postimehe kliimamuutuse uudistes oli looduses silmaga nähtav toimumine, mida esines 32 juhul ehk 34% uudistest. Postimehe uudised paiknesid tegevuse asukoha poolest peamiselt välismaal. Selle asukohaga uudiseid oli 85 ehk 90%.

Peamine seisukoht Postimehe uudistes oli inimtekkelise kliimamuutuse tõestatus ja toimumine, mis oli 82 uudises ehk 87% uudistest. Suuremas jaos ei pakutud Postimehe kliimamuutuse uudises lahendusi – lahenduse koodiga „ei paku lahendusi“ oli uudiseid 57 ehk 61%. Kõneisikud oli Postimehe puhul enamjaolt teadlased, keda tsiteeriti 40 uudises ehk 43% uudistest.

4.3.4 Väljaannete võrdlus

Üldiselt olid väljaanded oma kliimamuutuse kajastuses väga sarnased. Kõigi väljaannete puhul oli uudiste peamine uudise tegevuse asukoht välismaal, seisukoht oli inimtekkelise kliimamuutuse kindlus, kõigis kolmes väljaandes ei pakutud enamasti lahendusi ning kõneisikud olid peamiselt teadlased. Sellest nähtub, et raamide tuvastamiseks loodud kategooriate enim levinud koodid olid

kõikidel väljaannetel samad, siis võib sellest väita, et kõigi kolme väljaande puhul kehtib ka sama raam.

Erisusi esines vaid uudise teemakäsitluslaadi ja uudise ajendi puhul. Kõigil kolmel väljaandel oli peamisena esinev uudise teemakäsitluslaadi tüüp erinev. ERRil oli selleks uuringu ülevaated, Delfil pikemad teemakäsitlused ning Postimehel teadaanded mingi sündmuse toimumisest. Enim esinenud ajend oli ERRil ja Delfil sama, milleks oli uuringu ajend. Postimees esines neist siinkohal, kuna selle väljaande enim esinenud ajend oli looduses silmaga nähtav toimumine.

5. JÄRELDUSED

Järgnevalt vastan bakalaureusetöö uurimisküsimustele lähtuvalt uuringu tulemustest. Järeldusi seon töö teoreetilise osaga. Seejärel toon välja töö meetodi kriitika ja Eesti kliimamuutuse kajastuse edasised uurimissuunad.

5.1 Vastused uurimisküsimustele

Uurimisküsimus 1: Kui palju ja kuidas kajastatakse kliimamuutust veebiuudistes?

Vaadeldud perioodil kajastati kliimamuutust 499 artiklis. Avalikult ei ole kättesaadav info selle kohta, kui palju ühes aastas uudiseid ilmub, seega ei ole võimalik hinnata kui suure osa üldisest uudiste kogust kliimamuutuse kajastus moodustab. Võttes aga võrdluseks Saadve (2012) magistr töö, saab võrrelda nii Postimehe kui Delfi, kus avaldatakse ka Eesti Päevalehe artikleid, kliimamuutuse kajastuse koguseid Saadve tulemustega. Kuigi Saadve (2012) vaatas kliimamuutuse ja keskkonnahoiu kajastust ka eraldi kliimapoliitika ja energiapoliitika kajastusest, siis lähtuvalt tema kirjeldusest, mida ta arvas kliimapoliitika kategooria alla – artiklid, kus kirjutati näiteks ÜRO kliimakonverentsist, kliimakokkuleppe saavutamisest jne – kaasan ka selle kategooria artiklite kogused võrdlusesse. Võrdluse puhul tuleb aga silmas pidada, et Saadve (2012) kaasa analüüsi ka arvamused, intervjuud, juhtkirjad jne. Siinse töö valimis on ainult uudised.

Postimehe ja Eesti Päevalehe peale kokku oli Saadve (2012) töös kliimapoliitika, kliimamuutuse ja keskkonnahoiu teemalisi artikleid 2009. aastal 74 ning 2011. aastal 64. Siinse töö vaadeldavas ajavahemikus ilmus Postimehe ja Delfi peale kokku 2018. aastal 32 kliimamuutuse teemalist uudist, 2019. aastal 82 ning 2020. aastal 57 uudist. Võttes arvesse, et Saadve (2012) töö valimis oli ka teist tüüpi artikleid kui uudised, siis võib küllaldase kindlusega öelda, et vähemalt 2019. ja 2020. aastal ilmus kliimamuutuse teemalisi uudiseid rohkem kui 2009. ja 2011. aastal. Seega võib väita, et kliimamuutuse kajastus on tõusnud.

2020. aasta sügisel väljaandes Sirp avaldatud artiklis toob Ragne Kõuts-Klemm välja, et perioodil 1. august 2019 kuni 31. jaanuar 2020 ilmus ühes päevas ERRis keskmiselt kolm märksõnaga

„Venemaa“ leitavat artiklit, mis on Kõuts-Klemmi andmetel 2,2% portaali päevasest kogutekstimahust. Delfi puhul oli see kolm-neli artiklit, mis on 1,4% portaali kogutekstimahust, ning Postimehe puhul kuni kuus, mis on samuti 1,4% portaali päevasest kogutekstimahust. Võttes aluseks need arvud arvutasin välja, et Kõuts-Klemmi (2020) järgi on ERRi päevane kogutekstimaht 136 artiklit, Delfil 250 ning Postimehel 429. Sellele põhinevalt arvutasin ma välja, et ERRis moodustas 2018. aastal kliimamuutuse teemalised uudised aasta kogutekstimahust 0,2%, 2019. aastal 0,3% ning 2020. aastal 0,2%. Delfis moodustas 2018. aastal kliimamuutuse uudised aasta kogutekstimahust 0,01%, 2019. aastal 0,04% ning 2020. aastal 0,03%. Postimehes moodustas 2018. aastal kliimamuutuse uudised aasta kogutekstimahust 0,01%, 2019. aastal 0,03% ning 2020. aastal 0,02%. Seega võib järeldada, et kliimamuutuse teemalised uudised moodustavad väga väikse osa portaalide aastasest kogutekstimahust. Samas, kui lähtuda Lau jt (2021) leitud, siis ei mõjuta artiklite kogus ja esile tõstmise artiklis esitatud probleemi tähtsamaks pidamist.

Kui iseloomustada kliimamuutuse teemalisi uudiseid kodeerimisjuhendi kategooriate enim esinenud koodide põhjal, siis võib öelda, et kõige levinum kliimamuutuse teemaline uudis on teadaanne mingi sündmuse toimumisest, mille ajend on uuring ning mille tegevus toimub välismaal. McQuaili (2000) massimeedia funktsioonidest lähtuvalt võib öelda, et need uudised täidavad peamiselt informeerimise funktsiooni, kuna teadaannetes mingi sündmuse toimumisest ei ole tavaliselt sündmuse analüüsi või kommenteerimist. Samas viitab uuringu ajendi lai esindatus, et Eesti veebiajakirjandus on hea allikas kliimamuutuse teadusest aru saamiseks, nagu viitas selle tähtsusele Nelkin (1987, viidatud Midttun jt, 2015 kaudu).

Uurimisküsimus 2: Kuidas on kliimamuutuse kajastus veebiuudistes vaadeldavate aastate jooksul muutunud ja mille mõjul?

Kliimamuutuse kajastus kõikus vaadeldud aastatel kuude lõikes päris palju üles-alla. Vähe oli aga seda, et kajastus langes pärast tõusu allapoole eelmist madalamat punkti. Seda võib seletada läbi Holti ja Berkemeyeri (2012) probleemi tsükli ja rõhutatud tasakaalu koos eksisteerimise teooria – mõni sündmus tõukas kliimamuutuse probleemi tsükli tagasi algusesse ehk suurendatud tähelepanu alla, kust see taas tsüklit läbima hakkas, kuid säilitades eelmise tsükli läbimise arenguid.

Nagu leidsid Schäfer jt (2012) mitmete riikide kliimamuutuse kajastuse analüüsimisel, peab ka Eesti puhul paika rahvusvaheliste kliimakonverentside toimumise mõju kajastusele – konverentside ajal ja järel toimub kajastuses kasv. Minu tulemustest näitab seda kõige tugevamalt 2019. aasta, kus septembris oli kajastuses suur tõus paralleelselt ÜRO kliimakonverentsiga. 2018. aasta kõrgeim punkt oli oktoobris. See võis olla mõjutatud sellest, et oktoobris avaldati ÜRO kliimareport. Kuna ÜRO on suures osas poliitiline organisatsioon, siis võib öelda, et 2018. aasta kajastuse kõrgpunkti puhul peab paika Carvalho ja Burgessi (2005) järeldatu, et poliitiline kõneaine mõjutab kliimamuutuse kajastust.

Kajastust iseloomustavate kodeerimiskategooriate koodide esinemine ei muutunud vaadeldud aastatel väga palju selles osas, mida kõige enam esineb. Kõigil aastatel jäi esinemise esikolmik samaks. Märkimisväärseimad muutused oli pikema teemakäsitluse teemakäsitluslaadi kasv ning uudise tegevuse asukoha vaikne tõus Eesti asukoha kasuks. Sellest võib järeldada, et kliimamuutuse teemat on hakatud nende aastate jooksul võtma suurema laiemat käsitlust nõudva teemana ning selle mõju on hakatud rohkem uurima ja täheldama ka Eestis.

Uurimisküsimus 3: Millise raamistusega on kliimamuutusest kõnelevad veebiuudised?

Eesti veebiuudistes on enim levinud seisukoht, et inimtekkeline kliimamuutus on tõestatud ja toimumas. Suurimal osal juhtudest ei pakutud uudises lahendusi. Kõneisikutest esines enim teadlasi. Nende koodide tulemused olid samad ka kõigi kolme vaadeldud väljaande lõikes. Neid tunnuseid koos võttes võib öelda, et Eesti veebiuudiste üldine raamistus ei ole ükski neist, mida Schäfer (2015) oma raamide tabelis välja tõi. Pakun välja, et Eesti veebiuudistes on omaette raam, mis on justkui Schäferi defineeritud raami „Inimtekkelise kliimamuutuse tõsiasi“ haru. Nimetaksin seda haru-raami kui „Tagajärgede aktsepteerimine“.

Selle peamine idee on lähedane „Inimtekkelise kliimamuutuse tõsiasi“ raami peamisele ideele, milleks on „Kliimamuutus on teaduslikult tõestatud toimumas ja inimtekkeline; on vaja tegutseda,“ kuid selle uue raami puhul lisaksin „on vaja tegutseda“ asemele idee „tagasipöördumiseks on liiga hilja, tuleb kohaneda.“

Tulemustest nähtunud raam läheb ka osaliselt vastuollu Entmani (1993) välja pakutud raamide tunnustega. Nimelt on neljast tunnusest koosneva nimekirja viimane tunnus „raamid pakuvad lahendusi“, mis „Tagajärgede aktsepteerimise“ raamis puudub, kuna selle raami üks peamistest tunnustest on lahenduste pakkumata jätmine.

Uurimisküsimus 4: Kuidas erineb veebiväljaannete kliimamuutuse kajastus üksteisest?

Valimisse kaasatud veebiväljaanded ei erine üksteisest paljus. Kõigi väljaannete puhul oli uudiste tegevuse asukoht välismaa, seisukoht oli inimtekkelise kliimamuutuse kindlus, ei pakutud enamasti lahendusi ning kõneisikud olid peamiselt teadlased. Seega raamikäsitluses on kõigis väljaannetes sama raam, mida eespool kirjeldasin.

Erinevusi esines kajastus iseloomustavate kategooriate puhul. Nimelt oli kõigi väljaannete enim levinud uudise teemakäsituslaad erinev: ERRi puhul oli selleks uuringu ülevaated, Delfil pikemad teemakäsitlused, Postimehel teadaanded mingi uudise toimumisest. Seega võib öelda, et üldise iseloomustuse puhul kirjeldatu ei pea kõigi väljaannete puhul paika. Nii ERRis kui Delfis oli enim levinud uudise ajend uuring. Postimehel aga hoopis looduses silmaga nähtav toimumine.

5.2 Meetodi kriitika ja teema edasised uurimisvõimalused

Töö peamise kriitikapunktina saab välja tuua selle, et kogu kodeerimisjuhendi testimise ja kodeerimise tein läbi üksi. Töös kasutatud meetodi testimiseks ei kaasanud ma kedagi teist ning pole kindlust sellest, et kui keegi teine teeks uuringu sama kodeerimisjuhendi ja meetodiga, siis tuleks samad tulemused. Eriti erinev võib see olla hinnangulisust nõudnud kodeerimiskategooriate puhul, kus on raske täielikku objektiivsust tagada.

Raamistuse uurimise puhul võib üheks miinuseks olla valik lähtuda Schäferi raamide tabelist. Selle kasutamine tekstist tulenevate koodide asemel võib tähendada seda, et kodeerimise käigus jäi ära märkimata ja märkamata tekstides muud tähtsad osad, mida kodeerimisjuhendis välja toodud polnud.

Lisaks võib tuua vähem sisulisi kriitikapunkte. Esiteks teostasin artiklite otsingu vaid ühe märksõnaga. Viisin otsingu läbi ka märksõnadega “kliima soojenemine” ja “globaalne soojenemine”, kuid nende märksõnade puhul oli tulemusi palju vähem kui minu valituga ning oli ka palju kattuvusi. Samas ei töötanud ma läbi kõiki tulemusi, nii et ei saa ma väita, et mõni teemasse kuuluv artikkel ei jäänud tähelepanuta. Teiseks kasutasin ma veebiväljaannete endi otsingumootoreid, mis ei pruugi olla nii põhjalikud kui mõni teine.

Kliimamuutuse kajastust Eestis on uuritud vähe ning mitte kordagi niivõrd spetsiifiliselt nagu siinses töös. Seega on edasisi uuringusuundasid väga palju. Eelkõige võiks uurida kliimamuutuse kajastust laiemalt kui vaid uudistes. Selle puhul saaks uurida nii eritüüpi artikleid eraldi, näiteks arvamuskäsitlusi, kui ka üldisemalt ehk ühendades kõik artiklitüübid ühte uuringusse. See annaks palju laiapõhisema arusaama kliimamuutuse kajastusest, kui see on siinses töös.

Uurimist väärib ka kliimamuutuse kajastus Eesti meedias pikema ajaperioodi jooksul, näiteks viimase kümne või kahekümne aasta jooksul. Samuti saaks uurida väljaandeid eraldi, mis võimaldaks analüüsida täpsemalt seda, kuidas väljaande poliitiline kalduvus, sisuline kalduvus või lugejate demograafiline jaotus kliimamuutuse kajastust mõjutab.

Raamistuse osas saaks seda uurida ilma etteantud raamide tunnusteta. Samuti saaks selle sees uurida ka seda, kas siinses tööst järeldunud raamistust leidub ka artiklitüüpide või ajavahemiku poolest laiemas kajastuses.

KOKKUVÕTE

Siinse töö eesmärk oli uurida, kui palju, mis viisidel ning mis raamidega kajastatakse kliimamuutust Eesti ajakirjanduses kolme meediakanali veebiuudistes aastatel 2018–2020. Töö eesmärgi saavutamiseks kasutasin standardiseeritud kontentanalüüsi ja kvalitatiivse sisuanalüüsi kombineeritud analüüsimeetodit. Selleks koostasid 11 kategooriaga kodeerimisjuhendi, kus lisaks üldistele kategooriatele, mis tagavad valimi kontrollitavuse, olid kategooriad uudise teemakäsitluslaad, uudise ajend, uudise tegevuse asukoht, uudise käsitluses avalduv seisukoht kliimamuutuse inimtekkelisuse kohta, lahendus ning kõneisikud. Valimisse kuulusid kõik vahemikus 1. jaanuar 2018 kuni 31. detsember 2020 ilmunud uudised, kus kliimamuutus oli uudise fookuses. Kodeeritavaid uudiseid oli 499.

Uuringu tulemusena võib öelda, et kliimamuutust kajastatakse Eestis veebiväljaannete uudistes väga vähe, moodustades vähem kui 1% vaadeldud aastatel ilmunud uudistest. Enim levinud kodeerimiskategooriate koodide järgi on Eesti uudistes kõige levinum kliimamuutuse uudis teadaanne mingi sündmuse toimumisest, mille ajend on uuring ning mille tegevus toimub välismaal. Väljaannete võrdluses tuli välja, et esineb erinevusi. Kõigi väljaannete puhul oli uudise tegevuse asukoht välismaa, kuid uudise teemakäsitluslaad oli kõigil erinev – ERRil uuringu ülevaade, Delfil pikem teemakäsitlus mitme allikaga ning Postimehel teadaanne mingi sündmuse toimumisest – ning uudise ajend oli uuring ERRil ja Delfil, kuid Postimehel looduses silmaga nähtav toimumine.

Eesti veebiväljaannete kliimamuutuse kajastust mõjutavad kindlalt rahvusvahelised kliimakohtumised ning poliitiline kõneaine. Kajastuse kõikumise puhul võis täheldada ka probleemi tähelepanu tsükli tunnuseid. Kuna enim levinud kliimamuutuse uudiste teemakäsitluslaad oli teadaanne mingi sündmuse toimumisest, siis saab ka öelda seda, et Eesti meedia funktsiooni kliimamuutuse kajastamisel on eelkõige informeerimine.

Raamistus oli terve valimi kui ka eraldi väljaannete puhul sama. Siinsest tööst nähtus, et Eesti veebiväljaannete kliimamuutuse teemaliste uudiste raamistus on „Tagajärgede aktsepteerimine“,

mille tunnusteks on inimtekkelise kliimamuutuse kindluse seisukoht, kuid ei pakuta sellele lahendusi. Peamised kõneisikud selles raamis on teadlased.

Minu töö on üks esimesi omalaadseid Eestis, mistõttu on edasisi uuringusuundasid mitmeid. Uuringut saab laiendada nii, et see hõlmaks ka teisi artiklitüüpe peale uudise. Samuti saab uurida kliimamuutuse kajastust pikema perioodi jooksul. Lisaks saab uurida seda, kas siinses töös väljapakutud raamistus peab paika ka suurema valimi ja pikema ajaperioodi puhul.

Lõpetuseks soovin tänada oma juhendajat Ragne Kõuts-Klemmi, kes ka varahommikul ja hilisõhtul minu tööd jaksas lugeda ning toetavat tagasisidet anda, et bakalaureusetöö siiski valmiks. Samuti soovin tänada töö retsensenti Signe Ivaskit, kelle tagasiside eelkaitsmise eel aitas tööd väga palju paremaks teha.

SUMMARY

Climate change coverage in Estonian online media from 2018 to 2020

The aim of this bachelor's thesis was to examine how much, in which ways and with what kind of framing is climate change covered in Estonian online news media. The sample included the news of three Estonian online news sources – ERR, Delfi and Postimees – and spanned over three years, from 2018 to 2020. The aim was accomplished by combining standardized content analysis and qualitative content analysis methods. For the empirical part of the thesis, I created an encoding guide consisting of 11 categories. The sample included all news stories that were published between the 1st of January 2018 and the 31st of December 2020, where climate change was the focus of the article. In the end I ended up with 499 articles to code.

Based on the results of the study it can be said that climate change is covered very little in Estonian news media with it accounting for less than 1% of the yearly amount of published news. Based on the most common codes of the encoding guide, the most common features of a climate change news article in Estonian online media are that it is an announcement of some event happening with the incentive being a scientific study and the action takes place outside of Estonia. When looking at the news' sites separately there were some differences between them. Although the placement of the action covered in the article was mostly outside of Estonia for each of the sites, but the content style mostly represented in each of the sites was different – for ERR it was the overview of a study, for Delfi it was a disquisition and for Postimees it was an announcement of some event happening. The incentive for the article was a scientific study in the case of ERR and Delfi, but for Postimees it was an event in nature.

Climate change coverage in Estonian online news media is influenced by international climate conferences happening and by the political agenda. In regard to the fluctuation of the amount of coverage, some attributes of issue attention cycle could be observed. It can also be said that the main function of Estonian news media in covering climate change is informing, because the most common content style was the announcement of some event happening.

The framing was the same for the overall sample and for the sites separately. It can be said that the most common frame in Estonian climate change coverage is the “Acceptance of the consequences”. The main idea of this frame presented in the articles is that anthropogenic climate change is happening, but there are no solutions offered in the article. The main spokespeople are scientists.

This research is the first of its kind in Estonia and there are plenty of ways in which to research this farther. This research can be expanded to include other article types besides a news story. Furthermore, one can research climate change coverage spanning a longer period of time. Additionally, one can research if the dominant frame proposed in this study keeps true with a larger sample size and a longer time period.

KASUTATUD KIRJANDUS

Boykoff, M. T. ja Boykoff, J. M. (2004). Climate change and journalistic norms: A case-study of US mass-media coverage. *Geoforum*, 38(6), 1190–1204.

Cohen, B. C. (1963). *The Press and Foreign Policy*. Princeton: Princeton University Press.

Carvalho, A. ja Burgess, J. (2005). Cultural Circuits of Climate Change in U.K. Broadsheet Newspapers, 1985–2003. *Risk Analysis*, 25(6), 1457–1469.

Carmichael, J. T. ja Brulle, R. J. (2016). Elite cues, media coverage, and public concern: an integrated path analysis of public opinion on climate change, 2001–2013. *Environmental Politics*, 26(2), 232–252.

Copernicus: 2020 warmest year on record for Europe; globally, 2020 ties with 2016 for warmest year recorded (2021). *Copernicus Climate Service*, 8. jaanuar. Kasutatud: 20.12.2021, <https://climate.copernicus.eu/copernicus-2020-warmest-year-record-europe-globally-2020-ties-2016-warmest-year-recorded>

Davie, G. (2014). Framing theory. *Mass Communication Theory*, 18. veebruar. Kasutatud 20.12.2021, <https://masscommtheory.com/theory-overviews/framing-theory/>

Djerf-Pierre, M. (2013). Green metacycles of attention: Reassessing the attention cycles of environmental news reporting 1961–2010. *Public Understanding of Science*, 22(4), 495–512, <https://doi.org/10.1177/0963662511426819>

Dotson, D. M., Jacobson, S. K., Kaid, L. L. ja Carlton, J. S. (2012). Media Coverage of Climate Change in Chile: A Content Analysis of Conservative and Liberal Newspapers. *Environmental Communication: A Journal of Nature and Culture*, 6(1), 64–81. DOI:10.1080/17524032.2011.642078

Downs, A. (1972) Up and Down with Ecology – the Issue-Attention Cycle. *Public Interest*, 28, 38–50.

Eesti elanikud usaldavad enim ETVd ja ERRi uudisportaali. (2020). *Kantar Emor*, 30. märts. Kasutatud 20.12.2021, <https://www.kantaremor.ee/pressiteated/eesti-elanikud-usaldavad-enim-etvd-ja-erri-uudisportaali/>

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.

Eskjær, M. (2013). The Regional Dimension: How Regional Media Systems Condition Global Climate-Change Communication. *Journal of International and Intercultural Communication*, 6(1), 61-81, DOI: 10.1080/17513057.2012.748933

Gemius kodulehekülg. (2021). Kasutatud 20.12.2021, <https://www.gemius.ee/homepage.html>

Gkiouzeapas, G. ja Botetzagias, I. (2018) The Narrative Cycle of Climate Change in the Greek Newspapers, 2001–2008. *Environmental Communication*, 12(4), 507-524, DOI: 10.1080/17524032.2017.1292936

Guo, L., Vu, H. T. ja McCombs, M. E. (2012). An Expanded Perspective on AgendaSetting Effects. Exploring the third level of agenda setting. *Revista de Comunicación*, 11, 51–68.

Holt, D. ja Berkemeyer, R. (2012). Media coverage of sustainable development issues – attention cycles or punctuated equilibrium? *Sustainable Development*, 20(1), 1–17, <https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1002/sd.460>

Kalmus, V. (2015). Standardiseeritud kontentanalüüs. *Tartu Ülikooli Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia Andmebaas*. Kasutatud 20.12.2021, <http://samm.ut.ee/kontentanalyys>

Kalmus, V., Masso, A. ja Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Tartu Ülikooli Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia Andmebaas*. Kasutatud 26.04.2021, <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Keller, M. ja Kiisel, M. (2017). Igapäevaelu praktikad: Tarbimine: võimalused, eneseväljendus ja sääst. *Eesti ühiskond kiirenevas ajas: Uuringu "Mina. Maailm. Meedia" 2002–2014 tulemused* (lk 229–342). Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.

Keskkonnaministeeriumi kodulehekülg. (2017). Kasutatud 20.12.2021, <https://www.envir.ee/et/kyoto-protokoll>

Kiisel, M., Õuemaa, T., Helemäe, E., Jürma, K., Peedson, E. ja Eek, M. (2011). *Meedia keskkonnaküsimuste kajastajana: trükimeedia uuring*. Kasutatud 20.12.2021, https://www.bioneer.ee/static/files/048/meediauuringu_raport_1.pdf

Kull, M. J. (2019). *Arutelu kujundamine uudisteportaalide arvamuskülgedel tselluloositehase juhtumi näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava. https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/64078/kull_maria_johanna_ba_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kõuts-Klemm, R. (2020). Venemaa sündmuste uudisteökoloogia. *Sirp*, 30. oktoober. Kasutatud 23.05.2021, <https://sirp.ee/s1-artiklid/c21-teadus/venemaa-sundmuste-uudisteokoloogia/>

Lau, R. R., Rogers, K. ja Love, J. (2021). Media Effects in the Viewer's Choice Era: Testing Revised Agenda-Setting and Priming Hypotheses. *Political Communication*, 38(3), 199–221, DOI: 10.1080/10584609.2020.1763526

Lauristin, M., Riit, M., Timak, R. ja Vihalemm, P. (1985). Keskkonnateadvus ja ajakirjandus. *Eesti Loodus*, 11, 705–712. <https://www.digar.ee/viewer/et/nlib-digar:340921/298355/page/25>

Luo, Y., Burley, H., Moe, A. ja Sui, M. (2019). A Meta-Analysis of News Media's Public Agenda-Setting Effects, 1972-2015. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 96(1), 150–172, <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1077699018804500>

Lyytimäki, J. (2011). Mainstreaming climate policy: the role of media coverage in Finland. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change*, 16, 649–661.

Lyytimäki, J. ja Tapio, P. (2009). Climate Change as Reported in the Press of Finland: from Screaming Headlines to Penetrating Background Noise. *International Journal of Environmental Studies*, 66(6), 723–735.

McComas, K. ja Shanahan, J. (1999). Telling Stories About Global Climate Change: Measuring the Impact of Narratives on Issue Cycles. *Communication Research*, 26(1), 30–57.

McCombs, M. E. (2005). *The agenda-setting function of the press*. The Institutions of American Democracy: The Press, 156–168. Oxford: Oxford University Press.

McCombs, M. E. (2008). *Setting the agenda: The mass media and public opinion*. Kasutatud 21.12.2021, https://www.researchgate.net/publication/318471348_Setting_the_agenda_The_mass_media_and_public_opinion

McCombs, M. E. ja Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *The Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176–187.

McCombs, M. E., Shaw, D. L. ja Weaver, D. H. (2014) New Directions in Agenda-Setting Theory and Research. *Mass Communication and Society*, 17(6), 781-802. DOI: 10.1080/15205436.2014.964871

McQuail, D. (2000). *McQuaili massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Midttun, A., Coulter, P. ja Wang, J. (2015). Comparing media framings of climate change in developed, rapid growth and developing countries: findings from Norway, China and Ghana. *Energy & Environment*, 26(8), 1271–1292.

Parksepp, A. (2019). 2019 kui kliima-aasta. Kuumarekordid ja miljonid protestivad noored tänavatel. *Eesti Päevaleht*, 30. detsember. Kasutatud 18.05.2021,

<https://epi.delfi.ee/artikkel/88497975/2019-kui-kliima-aasta-kuumarekordid-ja-miljonid-protestivad-noored-tanavatel>

Parry, E. J. (i.a). The Greatest Threat To Global Security: Climate Change Is Not Merely An Environmental Problem. *ÜRO kodulehekülj.* Kasutatud 20.12.2021, <https://www.un.org/en/chronicle/article/greatest-threat-global-security-climate-change-not-merely-environmental-problem>

Russill, C. (2008). Tipping Point Forewarnings in Climate Change Communication: Some Implications of an Emerging Trend. *Environmental Communication*, 2(2), 133–153, DOI: 10.1080/17524030802141711

Saadve, M. (2012). *Kliima- ja energiapoliitika kajastamine ajalehtedes Eesti Päevaleht ja Postimees 2009. ja 2011. aastal*. Magistritöö. Tartu Ülikool, loodus- ja tehnoloogiateaduskond.

Schäfer, M. S. (2015). Climate change and the media. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 3(2), 853–859. <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.91079-1>

Schäfer, M. S., Ivanova, A. ja Schmidt, A. (2012). *Media Attention for Climate Change around the World: Data from 27 Countries*. Kasutatud 20.12.2021, https://www.uzh.ch/cmsssl/ikmz/dam/jcr:31ce0864-ba00-450e-8d3c-14ea5cfb8cae/4_5.pdf

Vu, H. T., Jiang, L., Cueva Chacon, L. M., Riedl, M. J., Tran, D. V. ja Bobkowski, P. S. (2019). What influences media effects on public perception? A cross-national study of comparative agenda setting. *International Communication Gazette*, 81(6-8), 580–601, <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1748048518817652>

WHO calls for urgent action to protect health from climate change – Sign the call. (i.a). *World Health Organisationi kodulehekülj.* Kasutatud 20.12.2021, <https://www.who.int/globalchange/global-campaign/cop21/en/>

LISAD

Lisa 1. Kodeerimisjuhend

1. Väljaanne
2. Kuupäev
3. Link
4. Pealkiri
5. Autori nimi
6. Uudise teemakäsitluslaad
  - 6.1 Teadaanne mingi sündmuse toimumisest = 1
  - 6.2 Uuringu ülevaade = 2
  - 6.3 Poliitilise kohtumise ülevaade = 3
  - 6.4 Pikem teemakäsitlus mitme allikaga = 4
  - 6.5 Muu = 5
7. Uudise ajend
  - 7.1 Uuring = 1
  - 7.2 Poliitiline üritus või otsus või sõnavõtt = 2
  - 7.3 Looduses silmaga nähtav toimumine = 3
  - 7.4 Asukohaspetsiifiline probleem või olukord = 4
  - 7.5 Majanduslik probleem või olukord = 5
  - 7.6 Muu = 6
8. Uudise tegevuse asukoht
  - 8.1 Eesti = 1
  - 8.2 Välismaa = 2
  - 8.3 Välismaa, aga mõjutab Eestit = 3
  - 8.4 Eesti, aga mõjutab välismaad = 4
  - 8.5 Muu = 5
9. Seisukoht kliimamuutuse kohta
  - 9.1 Inimtekkeline kliimamuutus on tõestatud ja toimumas = 1
  - 9.2 Inimtekkeline kliimamuutus pole tõestatud ega toimumas = 2

9.3 Minevikus on ka olnud kliimamuutusi, aga siiski pole praegune tavaline = 3

9.4 Minevikus on ka olnud kliimamuutusi, seega pole praegune ebatavaline = 4

9.5 Ei võta seisukohta = 5

10. Lahendused

10.1 See on inimtekkeline ja inimesed peavad muutma toimimist = 1

10.2 Kliimamuutus pole inimtekkeline ja tegutsemine pole vajalik = 2

10.3 Kliimamuutus on olemas, aga meetmed takistaks majanduslikku arengut = 3

10.4 Kliimamuutus on olemas ja tehnoloogiline areng on võti = 4

10.5 Muu = 5

10.6 Ei paku lahendusi = 6

11. Kõneisikud

11.1 Teadlased = 1

11.2 Aktivistid = 2

11.3 Mittepoliitilised keskkonnaorganisatsioonid = 3

11.4 Kliimamuutust jaatav poliitik = 4

11.5 Fossiilkütuse, sõe, autode ja elektrooniliste vahendite ettevõtted = 5

11.6 Kliimamuutust eitav poliitik = 6

11.7 Rahvusvahelised korporatsioonid = 7

11.8 Ettevõtted = 8

11.9 Riigiametnik = 9

11.10 Muu = 10

11.11 Puudub = 0

LIHTLITSENTS

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Jete-Ri Jõesaar, annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Kliimamuutuse kajastamine Eesti veebiuudistes aastatel 2018–2020“, mille juhendaja on Ragne Kõuts-Klemm, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

1. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Jete-Ri Jõesaar

24.05.2021